

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

**Komplexní péče
o rodinu a děti
v (po)rozvodové situaci**

Metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu

Zpracovala Dipl.-Übers. Markéta Nováková

Akademický
ústav Karviná

Vytvořeno v rámci projektu
Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci,
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Obsah

Úvod.....3

1 SUBJEKTY ZAPOJENÉ DO INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE 4

2 NEDOSTATKY STÁVAJÍCÍHO SYSTÉMU 5

3 RODIČE 7

 3.1 Pozice rodiče 7

 3.2 Rodiče potřebují 7

 3.3 Rodičovská odpovědnost.....8

 3.4 Co vyhrocuje spor mezi rodiči?8

4 PRINCIPY INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE INSPIROVANÉ COCHEMSKOU PRAXÍ 11

 4.1 Co opravňuje OSPOD vyžadovat přítomnost obou rodičů?12

 4.2 Jiný soudní rok14

 4.3 Soudní tajemník.....15

 4.4 Co je rodičovský plán.....15

 4.5 Odborná pomoc – edukace16

5 ROLE JEDNOTLIVÝCH PROFESÍ V RÁMCI INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE 20

 5.1 Role OSPOD.....20

 5.1.1 Kolizní opratovník 20

 5.1.2 Poskytování sociálně právního poradenství..... 20

 5.1.3 Role a úkoly OSPOD v interdisciplinární spolupráci.....21

 5.1.4 Edukace.....21

 5.1.5 Intervence – ohrožené dítě..... 23

 5.2 Role soudu 23

 5.3 Role poradny (pomáhajících profesí)..... 25

 5.3.1 Mlčenlivost..... 26

 5.4 Role soudního znalce 26

 5.5 Role advokátů 27

 5.6 Když je OSPOD pozván/přizván k interdisciplinární spolupráci 29

- 6 NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE30
 - 6.1 Apel na rozvádějící se rodiče ve formě videa30
 - 6.2 Webový portál www.pravonarodice.cz.....32
 - 6.3 Leták, Rodiče, nerozvádějte se s námi!33
 - 6.4 Dvacet proseb dítěte34
 - 6.5 Myslete na děti.....35
 - 6.6 Dětský průvodce rozvodem36
 - 6.7 Dítě v centru zájmu.....37
 - 6.8 Archipelago37
- 7 VE ZKRATCE – SHRUTÍ38
- 8 NOVÉ NÁSTROJE.....44
- 9 Další zdroje informací45
- Přílohy.....47
 - Příloha č. 01: Vzor návrhu (dohody) na úpravu poměrů k nezletilému dítěti
pro dobu do i po rozvodu manželství47
 - Příloha č. 02: Vzor rodičovského plánu49

Úvod

Opatrovnické řízení cochemského typu neboli interdisciplinární spolupráce stojí na dlouho platných a životem prověřených principech. Nevyžaduje od jeho účastníků žádné významné změny v jejich pracovním postupu. Zcela zásadní je však změna myšlení a změna přístupu k rodičům a dítěti a schopnost spolupracovat.

Tato metodika by měla pomoci pracovníkům OSPOD pochopit, v čem změna myšlení a přístupu spočívá a jak se má tato změna konkrétně odrazit v jejich každodenní práci. Zejména v situaci, kdy je iniciátorem soud a přizve OSPOD ke spolupráci, potřebují pracovníci OSPOD vědět, co bude koordinovaná spolupráce se soudem a dalšími subjekty znamenat pro ně samotné. Informace, praktické rady a zdroje dalších informací a sdílení přináší tato metodika.

1 SUBJEKTY ZAPOJENÉ DO INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE

Členové interdisciplinárních týmů nebo členové «řídících skupin», jak se někdy tyto týmy nazývají, pocházejí z následujících profesí:

- soud (§ 466 Zákona o zvláštních řízeních soudních, *dále jen ZŘS*)
- OSPOD jako opatrovník dítěte (§ 469/1 ZŘS)
- poskytovatelé sociálních služeb, (pedo)psycholog (474/1 ZŘS)
- zapsaný mediátor (§ 100/2 Občanského soudního řádu, *dále jen OSŘ*)
- soudní znalec
- neziskové organizace (spolky)
- obce a kraje (zřizovatelé)
- jiné státní orgány (úřady práce, probační a mediační služba)
- advokáti

Pro všechny členy týmu představuje koordinovaná spolupráce určité konkrétní změny v postupu. Popis role jednotlivých profesí je pro každou z nich rozveden v příslušných kapitolách této metodiky. Změna, která se týká naprosto všech, stejně spočívá v přístupu k rodičům. Proč je tato změna důležitá?

2 NEDOSTATKY STÁVAJÍCÍHO SYSTÉMU

Neumíme:

× efektivně zapojit oba rodiče do řešení jejich konfliktu

Pokud není na straně obou rodičů alespoň minimální vůle vyřešit spor smírně, nedokážeme je oba zapojit. Intervence v podobě nařízené poradenské péče nebo nařízeného setkání s mediátorem se pak nutně jeví jako neúčinná a zbytečně prodlužující soudní řízení, protože méně motivovaný rodič se nezapojí aktivně a pomáhající profese musí vynakládat velké úsilí na to, aby tohoto rodiče pro spolupráci získali.

× šetříme, porovnáváme – bezděčně podporujeme konflikt

Na základě „poptávky“ některých soudů (v rámci ustanovování kolizního opatrovníka dítěte) nebo na základě rutinně prováděných postupů některých OSPOD dochází k šetření v domácnosti/ domácnostech rodičů. Výstupem je zpráva, která se někdy omezuje na zcela nepodstatné informace (stav ledničky, stav pokojíčku dítěte aj.), které nevypovídají nic o vztahu dítěte k rodičům, o jeho potřebách, či přáních, o porušování jeho práv (např. na péči a výchovu od obou rodičů).

× vyrábíme řadu písemností – bezděčně podporujeme konflikt (prostor k manipulacím a misinterpretacím)

Standardně podává jeden z rodičů návrh, ve kterém uvádí své přání ohledně úpravy poměrů dítěte po rozvodu. Má potřebu obhájit svá přání a představy o budoucím životě, a proto se snaží vykreslit sám sebe v dobrém světle. Vymezuje se vůči druhému rodiči a toho naopak často “očerňuje”. Druhý rodič, poté, co se seznámil s tímto návrhem, má potřebu se obhájit a ve svých vyjádřeních se vůči druhému rodiči vymezuje ještě ostřeji. Ještě před začátkem soudního řízení jsou oba rodiče mimoděk vedeni k tomu, aby postupovali konfrontačně, nikoliv smírně cestou.

× jsme neefektivní v postupu v práci s rodiči – chybí koordinace a soustředěný tlak na rodiče

I když se každý z profesionálů snaží udělat maximum v rámci svých možností, naráží na limity své profese (z pohledu legislativy, personální kapacity, profesních kompetencí). Těchto nedostatků velmi umně využívají někteří rodiče k manipulaci, uzavírání domnělých nebo skutečných koalic, k protahování řízení. Nachází způsoby (a také si je v rámci zkušeností předávají), jak slepá místa v systému využívat ve svůj prospěch.

× nejdeme příkladem (profesionálové spolu nekomunikují, mnohdy se nerespektují)

Chceme po rodičích, aby se vzájemně uznávali ve své rodičovské roli, respektovali jeden druhého a vnímali a přiznali důležitost druhého rodiče pro jejich společné dítě. Základním předpokladem pro dosažení blaha jejich dítěte je jejich schopnost komunikace, domlouvání se o všech záležitostech,

které se jejich dítěte týkají. Nebývá standardem, že by se profesionálové (soudce, pracovník OSPOD, pomáhající profese, soudní znalci, advokáti...) navzájem respektovali, komunikovali spolu a vnímali práci ostatních jako přínosnou a hodnotnou.

✕ **neumíme vždy pracovat s participací dítěte**

Chápání participace dítěte v opatrovnickém řízení se někdy omezuje na šablonovitý postup, který sestává někdy z rozhovoru pracovníka OSPOD s dítětem, někdy výslechu dítěte soudem a ve výjimečných případech v zajištění nějaké služby pro dítě samotné. Postup není standardně a bohužel ani správně uchopen. Někdy přitom dochází k neúměrnému zatěžování dítěte a přenášení odpovědnosti za rozhodnutí, které mají nést v první řadě jeho rodiče, když selhávají, pak soud.

3 RODIČE

Nutným předpokladem respektování nejlepšího zájmu dítěte je práce s jeho rodiči, kteří o něj jeví zájem, chtějí se oba i nadále podílet na péči o něj a vychovávat jej. Je nutné si uvědomit, že chci-li pomoci dítěti, musím v první řadě pomoci jeho rodičům. Bez jejich vůle a přispění není v moci žádné ze státních institucí (ani soud ani OSPOD) blaho dítěte zajistit. Změna v přístupu k rodičům je další klíčovou změnou v myšlení a postoji jednotlivých profesí. Cílem všech zúčastněných by měla být podpora a rozvoj rodičovských kompetencí. Jaká je pozice rodiče v rozvodové situaci?

3.1 Pozice rodiče

Je třeba si uvědomit, že rodiče se ocitají v životní krizi. Rozvod představuje jednu z nejvíce stresujících událostí v naší kultuře. Po smrti blízké osoby je považován za jedno z největších životních traumat. Vyrovnat se s ním může trvat velmi dlouho. Navíc zatímco smrt někoho blízkého je konečná, důsledky nezvládnutého rozvodu mohou dotýcného, a samozřejmě i všechny kolem něj, provázet ještě roky po rozvodu samotném a připomínat se v každém dalším malicherném sporu s bývalým partnerem. Je důležité nezapomínat na fakt, že rodiče jsou v krizové životní situaci a některé jejich projevy chování tomu mohou odpovídat. Důležité je odvést je od toho, co bylo, k tomu, co je teď a co bude. Tedy společná budoucnost rozdělené rodiny. Odklon od partnerské roviny, k rovině rodičovské.

Do doby, než se začne řešit úprava poměrů dítěte po rozvodu/rozchodu, je téměř každý rodič dobrým rodičem, přijatelným pro stát a většinovou společností uznaný jako způsobilý. Jeho rodičovství není nijak blíže hodnoceno, není přezkušováno a šetřeno. Stát (ať už v roli jakékoliv instituce) nezpochybňuje jeho rodičovské kompetence, nekontroluje, v jakém prostředí své dítě vychovává, nešetří, nehodnotí a nesrovnává. Jakmile tato situace nadejde, je rodič nucen obhajovat se coby dobrý a způsobilý rodič a dokonce by měl ze srovnání vyjít jako ten lepší, chce-li o své dítě dále pečovat, vychovávat jej, trávit s ním svůj čas, uplatňovat na něj svůj vliv. Takový přístup ke smírnému řešení nevybízí. Co potřebují rodiče, aby byli schopni realizovat svou rodičovskou odpovědnost, přijmout ji a změnit svůj postoj – naučit se s druhým rodičem svého dítěte domlouvat?

3.2 Rodiče potřebují

- ▷ RESPEKT – potřebují být respektováni ve své rodičovské roli = oba jste důležití pro své dítě, oba máte v jeho životě místo
- ▷ DŮVĚRU – věříme, že svůj konflikt zvládnete vyřešit
- ▷ POMOC – pomůžeme vám naučit se domlouvat v zájmu vašeho společného dítěte
- ▷ ZPLNOMOCNIT KE ZNOVUPŘEVZETÍ SPOLEČNÉ RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI – rozhodnutí je na vás, smíte a měli byste rozhodovat o budoucím životě svého dítěte

Stát zasahuje do řešení situace v podobě soudu a OSPOD, aby chránil zájem dítěte. Hodnotí rodiče, kteří se ocitají v krizové životní situaci a bojují o to nejpodstatnější v jejich životě (své děti) a dle toho také vypadá jejich chování a jejich útočné strategie a nakonec vybírá nikoliv to nejlepší v zájmu dítěte, ale nezbyde mu, než zvolit to nejmenší zlo. Je důležité si přiznat, že stát nedokáže dítěti bez přispění rodičů zajistit ochranu jeho nejlepšího zájmu. Důkazem toho jsou případy, kdy opatrovnické řízení končí zletilostí dítěte, předběžná opatření se stanou „řešením“ na několik let a počet krivých obvinění jako nasazení ničivějších zbraní narůstá.

3.3 Rodičovská odpovědnost

Na druhou stranu je velmi důležité vést rodiče k jejich zodpovědnosti a neustále jim připomínat potřeby dítěte. Na jeho potřeby, přání, prožívání, potřebu vědět, co se děje a jak konkrétně se ho to bude dotýkat.

Jak soudci, tak i pracovníci OSPODů jsou si vědomi možných dopadů rozpadu rodiny na dítě, tedy hlavně nezvládnutí této situace jeho rodiči. Přesto je poměrně častým jevem určitý alibismus v jednání s rodiči, kdy se soudce nebo pracovník OSPOD obává asertivního jednání. **„To se nestydíte, hodit mi své dítě na soudcovský stůl jako kus masa, o kterém mám rozhodnout? Já vaše dítě neznám, nikdy mi na něm nebude záležet tak jako vám a mám o něm rozhodovat?“** – To jsou slova a ve zkratce vyjádřený přístup k rodičům, Jürgena Rudolpha, prvního soudce, který začal aplikovat tzv. cochemskou praxi. Stejně tak otázky **stěhování rodičů na velké vzdálenosti od sebe, přihlášení ke školní docházce bez vědomí druhého rodiče** aj. jsou témata, která jsou rodičům podávána v obalu, nepřímě a opatrně. S ohledem na rodiče, ale bez ohledu na dítě. Pro předcházení takových situací se dělá málo, ex-post řešení takové situace často nahrává tomu rodiči, který dítě využívá jako prostředek boje s druhým rodičem a zneužívá tak práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Velmi časté je zneužívání pracovníků OSPOD ve smyslu přenášení odpovědnosti, kdy má **OSPOD v roli spojky zprostředkovávat komunikaci mezi rodiči**. Na obranu rodičů je nutno říci, že ten z nich, který by se domlouvat chtěl a je i ochoten přizpůsobovat se potřebám dítěte, zůstane často bez pomoci – **neumíme zapojit druhého – toho méně motivovaného rodiče**.

Abychom uměli s rodiči efektivně pracovat, obhájit svá stanoviska a svůj přístup, je důležité pochopit jejich chování a motivy. Naprostá většina z nich skutečně chce pro své dítě to nejlepší, naprostá většina z nich v této krizové situaci není schopna bez pomoci nahlížet na věc optikou dítěte jen ze svého „zúženého“ pohledu.

3.4 Co vyhrocuje spor mezi rodiči?

- ▷ **atmosféra strachu** a nejistoty (Jak to se mnou bude? Budu ještě dítě vidat? Změní se můj životní standard? Jak užívám sebe a dítě? Bude mít to dítě vůbec něco ze mě, nebo mě o něj úplně připraví?...)
 - ▷ dostatek **komunikace formou výměny SMS a e-mailů, sepisování návrhů a protinávrhů** – vše čteno optikou ve sporu, tedy tím nejextrémnějším, nejdramatičtějšíм způsobem – odpověď nebo protinávrh musí přijít ještě s něčím extrémnějším, dramatičtějšíм
 - ▷ dostatek **času na uzavírání koalic, aliancí, šikování rodinných příslušníků**

- ▷ sbírání potvrzení na podporu svých tvrzení, shromažďování argumentů pro to, čeho chci dosáhnout jako rodič jednotlivce (psychologické posudky na dítě – v některých vleklých sporech se dítě vidí až se šesti psychology)

Tedy budování zákopů, stavění neproniknutelných zdí a natahování ostnatého drátu – v takové situaci pak rodičům říkáme, buďte rozumní a dohodněte se. Dostatek času nabízí také **možnosti programovat dítě, manipulovat, znechutit druhého rodiče, přehlásit trvalé bydliště a přihlásit na jinou školu – bez vědomí druhého rodiče...**

V začátku sporu je tedy velmi důležitá rychlost „třetí strany“ pro vstup do sporu. Její působení by mělo být vedeno následujícími zásadami:

- OBA jste pro dítě důležití, nemusíte se bát, že o něj přijdete
- Musíte se chovat v zájmu svého dítěte – víte, jaké důsledky na něj váš rozvod má? Víte, jak se cítí, co by si přálo, co by teď potřebovalo? = orientace na perspektivu dítěte
- To vy se musíte primárně přizpůsobit potřebám dítěte. Rozbízíte mu rodinu, jste povinni mu zajistit co nejmenší ztráty. Vy nesete v první řadě povinnosti, vaše dítě v první řadě práva! Odklon od **„já jako rodič chci, já mám právo“** k tomu – „moje dítě potřebuje, moje dítě má právo na oba rodiče, dětství bez toho, aby bylo zatěžováno partnerským/rodičovským konfliktem“.

O co jde rodičům ve sporu o určení úpravy poměrů dítěte po rozvodu?¹

- Mají strach, že ztratí své dítě.
- Mají strach, že nebudou mít dostatečný prostor, aby dítěti vstúpili pro ně důležité hodnoty, zásady, aby se mohli dostatečně podílet na výchově, vést dítě k zálibám, které jsou jim blízké, aby mohli dostatečně naplňovat svou rodičovskou roli.
- Chtějí mít pod kontrolou finanční prostředky, které dítěti v rámci placení výživného poskytují. Chtějí rozhodovat o tom, na co budou tyto prostředky vynaloženy.
- Bojí se manipulace dítěte proti své osobě ze strany druhého rodiče.
- Přestali mít druhého rodiče svého dítěte rádi, přestali si ho vážit, nedokážou v něm vidět vhodného rodiče pro své dítě. Na základě toho, jak se zachoval, jak se v něm druhý rodič zklamal, jak ublížil a protože pro ni/něj už není vhodným životním partnerem.

Tím nejzásadnějším problémem na straně rodičů je, že se prvotně zajímají o sebe – nikoliv o své dítě. A o svá práva (na dítě) – nikoliv svou odpovědnost a své povinnosti vůči dítěti! Je to pochopitelné, ale nelze se s tím spokojit.

Rodiče potřebují „třetí osobu“, která jim umožní bez ztráty tváře (bez toho, aniž by se jeden nebo druhý musel snížit), začít se domlouvat. Předmětem domluvy nesmí být JÁ a TY, ale Maruška, Helenka, Honzík, Pepík... = jejich společné dítě. Nedomlouvají se kvůli sobě, ale kvůli dítěti. Pro děti jsme ochotni udělat téměř cokoli.

Přes všechno výše uvedené platí, že naprostá většina rodičů skutečně chce to nejlepší pro své dítě a naprostá většina z nich je také schopná o své dítě pečovat. Rozvod se nesmí stát soutěží o lepšího rodiče.

¹ Text a obrázek ze stránky: www.pravonarodice.cz (autorem Cochem.cz, z.s.)

Proto je potřeba, aby zúčastnění profesionálové změnili přístup k rodičům. Namísto zpochybňování posilovat jejich rodičovské kompetence, ke kterým patří i výkon rodičovské odpovědnosti ve vzájemné shodě (§ 876 odst. 1 Občanského zákoníku). Nastavit výchozí podmínky tak, aby od začátku vedly rodiče ke smírnému řešení, aby od začátku rodiče směřovali ke společnému cíli – naučit se domlouvat v zájmu jejich společného dítěte. A jednoznačně a bez okolků je vést k jejich vlastní odpovědnosti a povinnostem, na které zapomínají.

4 PRINCIPY INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE INSPIROVANÉ COCHEMSKOU PRAXÍ

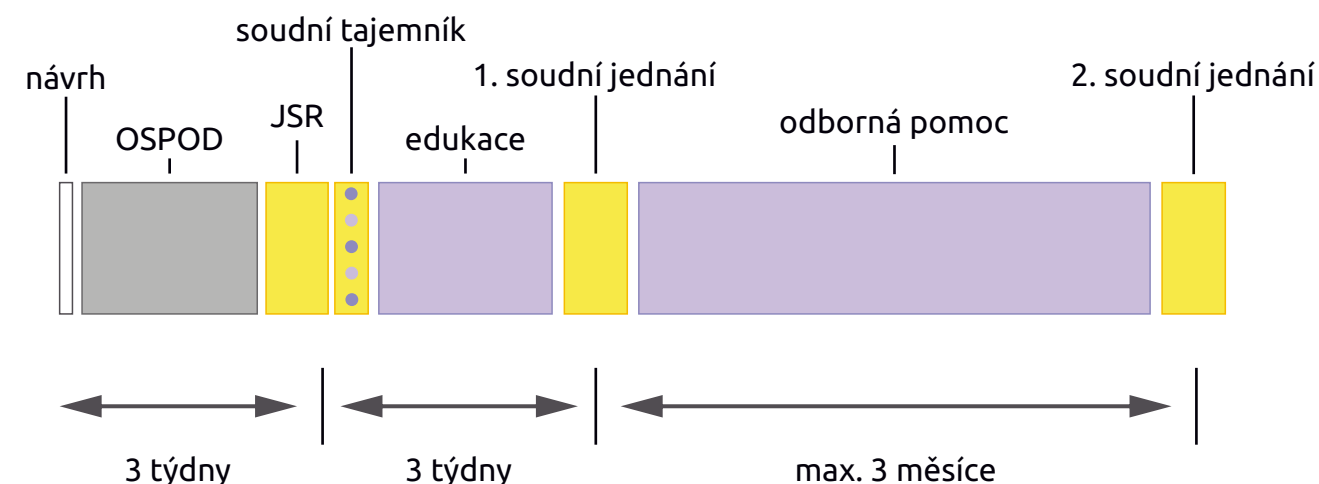
Interdisciplinární spolupráci poprvé začal v ČR aplikovat okresní soud v Novém Jičíně v roce 2016 a spolu s ním i šest OSPOD působících v oblasti tohoto okresního soudu (Nový Jičín, Kopřivnice, Bílovec, Studénka, Frenštát pod Radhoštěm, Odry). Od té doby již tuto praxi aplikuje dalších 20 soudů a k nim příslušné OSPODy, které své zkušenosti ze spolupráce interdisciplinárních týmů sdílí nejen navzájem, ale i s další vlnou interdisciplinárních týmů, které tento postup začaly uplatňovat v průběhu roku 2018 nebo jsou v přípravné fázi etablování.

Co to tedy je?

Jde o standardizovaný postup, ve kterém jsou jasně dané role, povinnosti a závazky ve vztahu ke všem profesím, účastníkům se opatrovnického sporu. Je také jasně daný časový rámec, aby bylo možné udržet zaměření na řešení a dosažení cíle a byla zachována jistá předvídatelnost postupu, která je důležitá pro jeho koordinaci. Tento postup funguje na základě vzájemné aktivní spolupráce profesí, která zaručuje provázanost, efektivitu a flexibilitu. Jde o koordinovaný postup – každá z profesí ví, kdy do řešení rodičovského konfliktu vstupuje a jak má její vstup vypadat. Společně vytváří soustředěný tlak na rodiče, aby znovu převzali svou rodičovskou odpovědnost. Jde o funkční řešení opatrovnických sporů, které je zaměřené na práci s rodiči s cílem naučit je komunikovat na rodičovské úrovni.

Principy

- rozhodnutí patří v první řadě do rukou rodičů, stejně tak jako odpovědnost za život jejich dítěte
- všechny profese jsou si rovny, jejich přispění k řešení je rovnocenné
- respekt, komunikace, orientace na perspektivu dítěte – jsou důležité jak pro rodiče (a mezi nimi), tak pro všechny zástupce profesí (a musí fungovat i mezi nimi)
- výkon jednotlivých profesí musí být koordinovaný – jde o aktivní spolupráci, je nutné pravidelné setkávání řídicí skupiny nebo základního týmu

Postup

Je v rámci interdisciplinárního týmu předem domluven. Zejména s ohledem na lhůty pro jednotlivé úkony a organizaci spolupráce. Do 3 týdnů (někde do 1 měsíce) je nařízeno první soudní jednání nebo jiný soudní rok (JSR). Liší se to od soudu k soudu, někdy od soudce k soudci, a sice dle toho, jestli se rozhodne institut jiného soudního roku využít, či nikoliv.

Co je jiný soudní rok

Jde o neformální setkání soudce s rodiči, příp. jejich právními zástupci nebo dalšími příslušníky širší rodiny (prarodiče apod.) a OSPOD v roli kolizního opatrovníka, které nemá náležitosti a pravidla soudního řízení. Pokud to umožňují prostory soudu, koná se toto setkání mimo soudní síň, např. v zasedací místnosti. Soudce si neobléká talár, rodiče usazuje vedle sebe, vedle soudce sedí kolizní opatrovník apod. Soudci to umožňuje s rodiči lidsky promluvit, vystoupit v roli spíše mentora a průvodce než exekutora a autority. Někteří soudci za tímto účelem využívají „přípravnou fázi na jednání“.

Mezi podáním návrhu a jiným soudním rokem realizuje OSPOD společnou schůzku rodičů. Rodiče k tomu mohou být vyzváni vyšší soudní úřednicí, která je telefonicky kontaktuje a sdělí jim povinnost dostavit se na OSPOD ke společné schůzce. V případě, že jeden z rodičů nejdříve kontaktuje OSPOD, je mu vysvětleno, že se věc týká jejich společného dítěte a je tedy třeba, aby se rodiče na schůzku oba dostavili. Rodič je vyzván, aby aktivně oslovil druhého rodiče a termín schůzky sjednal. Požádá-li o pomoc s organizací schůzky OSPOD, může mu ten pomoci druhého rodiče kontaktovat a termín dohodnout.

4.1 Co opravňuje OSPOD vyžadovat přítomnost obou rodičů?

V první řadě to požaduje soud, lze také argumentovat tím, že nejpozději u soudu se budou muset rodiče sejít a schopnost sejít se ke společné schůzce na OSPOD, bude soudce hodnotit jako pozitivní projev jejich rodičovských kompetencí. V případě, že se nebudou chtít dostavit, bude o tom pracovnice OSPOD ústně informovat při jiném soudním kroku a sdělí soudci také to, kdo se nechtěl společné schůzky zúčastnit. Panovaly obavy, že se rodiče budou společné schůzce bránit, že si budou na tento postup stěžovat. V praxi se ukázal pravý opak. Ubylo stížností na podjatost OSPOD ze strany rodičů. Až na řídké výjimky se rodiče nebrání společné schůzce na OSPOD.

Společná schůzka rodičů na OSPOD

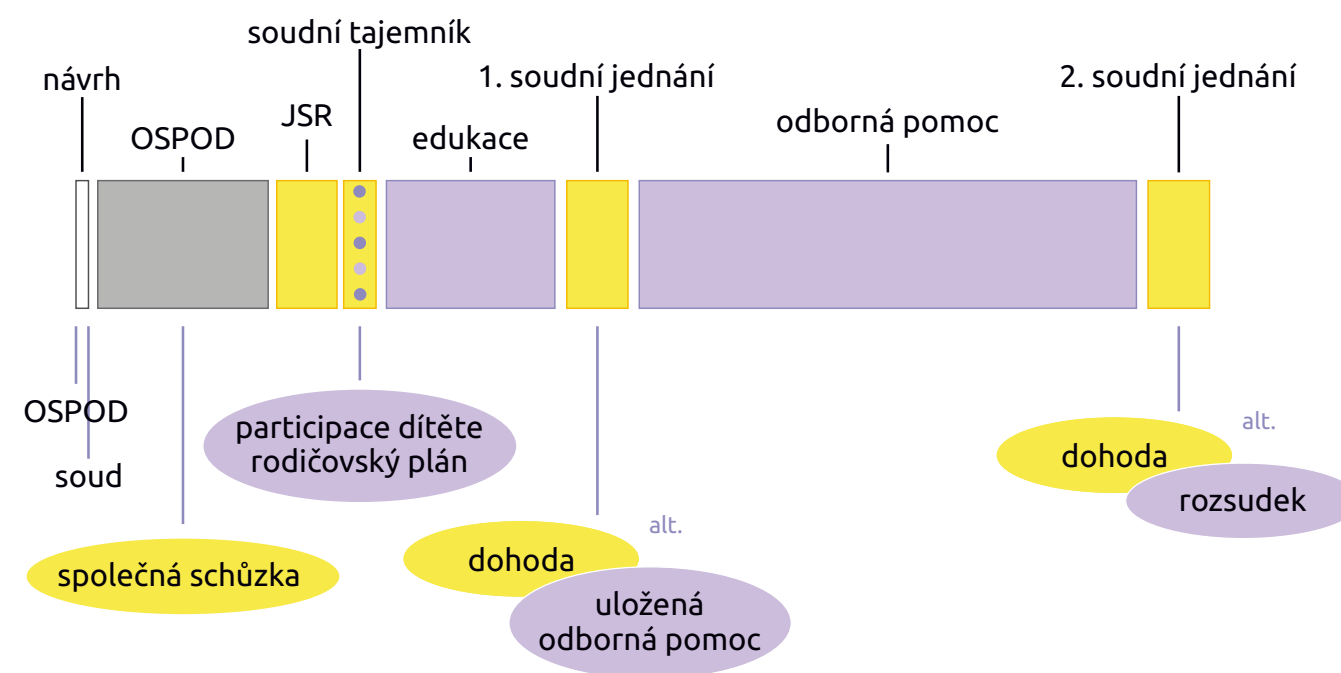
Na společné schůzce rodičů na OSPOD proběhne první edukace rodičů. OSPOD v roli kolizního opatrovníka poučí rodiče:

- o principech a průběhu řízení
- o principech rozhodování soudu (posuzování rodičovských kompetencí)
- o náležitostech návrhu (až na výjimky nepomáhá sepsat návrh jen jednomu z rodičů)
- o nutnosti zajištění důkazů pro soud (doložení dokumentů: výše příjmu, oddací list aj.)
- o participačních právech dítěte, což zahrnuje:
- právo na informace (od rodičů)

- právo dítěte sdělit svůj názor (může/nemusí)
- nabídku dostupných služeb pro dítě (motivace rodičů, aby služby pro dítě využili)
- připomenutí perspektivy dítěte, jeho prožívání, potřebách v danou chvíli
- o dostupných odborných službách, které mohou využít rodiče samotní
- manželská poradna
- mediace
- skupinové programy pro rodiče
- o možnosti využít rodičovský plán
- o možnosti využít dostupných vzorů pro společný návrh nebo dohodu
- motivuje rodiče k uzavření zatímní dohody (Jak se postaráte o dítě do jiného soudního roku, příštích čtrnáct dní? apod.)

Ať už rodiče vstoupí do systému přes podání návrhu (tedy přes soud) nebo kontaktuje jeden z nich OSPOD, je třeba realizovat společnou schůzku na OSPOD. Mezi soudem a OSPODem musí být v tomto ohledu nastavená pravidla komunikace. Kdo dá komu a dokdy vědět, že je tu nový „případ“. OSPOD musí dostat od soudu informace a oslovit oba rodiče, pozvat je ke společné schůzce na OSPOD nebo, pokud jej osloví jen jeden z rodičů, přizvat ke společné schůzce toho druhého. Tím, že jsou od prvního kontaktu přítomní oba rodiče, stává se OSPOD pro oba relevantním partnerem. Navíc informuje rodiče o postupu řízení a může dát i velmi jasnou představu časového rámce. Jde totiž o koordinovaný postup, který všichni dodržují tak, jak se dohodli a jak jej nastavili.

Výstupem společné schůzky rodičů na OSPOD je protokol o jednání s rodiči pro interní potřeby OSPOD a ústní informování o průběhu schůzky pracovníkem OSPOD při jiném soudním roku.

4.2 Jiný soudní rok

Institut jiného soudního roku přináší velké výhody při aplikaci interdisciplinární spolupráce. Zdálo by se, že jde o jedno jednání navíc a tedy větší zátěž pro soud. Opak je pravdou, může významně přispět ke zkrácení celého řízení. Průběh jiného soudního roku je méně formální, umožní zapojení rodičů do procesu rozhodování o svém dítěti, převzetí rodičovské odpovědnosti za osud svého dítěte. Soudce jasně uplatňuje svou autoritu a dává rodičům na srozuměnou, že jejich rodičovské kompetence bude hodnotit dle toho, jak jsou ochotni se aktivně podílet na hledání řešení kvůli svému dítěti. A rodiče jeho autoritu obvykle respektují. Celý proces se zefektivňuje.

V rámci jiného soudního roku soudce edukuje rodiče:

- o principech a průběhu řízení
 - » vysvětluje typy péče, zdůrazňuje, že problémem není typ péče, ale hloubka rodičovského konfliktu (Dítě nebude prospívat v žádném typu péče, pokud budou rodiče v konfliktu.)
 - » vede rodiče k samostatnému zajištění důkazních prostředků (potvrzení o výši příjmů, doložení nákladů na bydlení, oddací list aj.)
- o tom, jak bude posuzovat jejich rodičovské kompetence, přičemž jsou zásadní:
 - » schopnost nahlížet na věc optikou dítěte
 - » schopnost respektovat druhého v jeho rodičovské roli
 - » vyhýbání se konfliktní strategii
 - » schopnost oddělit partnerský konflikt od rodičovství
 - » vůle uzavírat a dodržovat zatímní dohody (dočasné do doby uzavření dohody nebo rozhodnutí)
 - » pozitivní postoj k dobrovolné nebo uložené odborné pomoci (účast, aktivita, ochota řešit problém)
 - » faktické projevy chování obou rodičů před soudem, OSPOD a poskytovateli odborné pomoci

Soudce se ve vztahu k rodičům snaží:

- identifikovat problém, který jim doposud bránil v dohodě
- motivovat rodiče k zatímní dohodě (např. na dobu do příštího jednání)
- motivovat rodiče k vypracování rodičovského plánu
- motivovat rodiče k dobrovolnému vyhledání odborné pomoci, je-li to třeba

Při tom všem uplatňuje svou soudcovskou autoritu a stupňuje tlak na rodiče, aby převzali svou rodičovskou odpovědnost a uvědomili si, že rozhodnutí mají ve svých rukou a nepřenášeli svou odpovědnost na druhé.

4.3 Soudní tajemník

Na některých soudech využívají soudního tajemníka pro další práci s rodiči a zajištění participace dítěte. Jde de facto o sociálního pracovníka soudu, který:

- dále pracuje s rodiči na konkretizaci dohody – rodičovském plánu
- zajišťuje rodičům dobrovolnou (po JSR) nebo uloženou (po 1. jednání) pomoc (Objednává rodiče do poradny, posléze posílá písemnou žádost).
- doprovází dítě při návštěvě soudu, připravuje jej na rozhovor se soudcem, navozuje bezpečnou atmosféru
- zajišťuje (společně s vyšší soudní úřednicí (VSÚ) komunikaci mezi soudem a OSPOD, soudem a poradnou)
- I v případech, kdy rodiče předkládají při jiném soudním roku dohodu nebo ji avizují, mají po JSR schůzku se soudním tajemníkem a pracují na rodičovském plánu.

4.4 Co je rodičovský plán

Je konkretizací rodičovské dohody uzavřené před soudem. V dohodě se obvykle explicitně uvádí dohodnutá forma péče a výše výživného. Rodičovský plán však může sloužit jako preventivní „nadstavba“ dohody a zahrnovat vše, o čem bude třeba se v budoucnu domlouvat, včetně velmi konkrétních a třeba i specifických věcí, týkajících se dané rodiny.

Co to je:

- konkretizace dohody
- identifikace oblastí, které jsou a budou předmětem domlouvání se
- prevence – delší životnost dohod
- soft nástroje a scénáře (alternativní řešení konfliktních situací), např. plán postupu při řešení obtížných situací jako může kupříkladu být budoucí výběr školy pro dítě – jak budeme postupovat, kdy začneme v tomto ohledu spolu komunikovat, jak si sdělíme své představy a přání, zvládneme to sami nebo vyhledáme pomoc (mediátora, poradnu apod.)?
- nástroj, jak dítě seznámit s tím, co rodiče dohodli a získat jeho názor (rodiče nechávají děti rodičovský plán podepsat)
- opora pro rodiče, kterou je nutné v průběhu dalších let pravidelně revidovat a čím je dítě starší, tím více jej zapojovat do spolutvorby plánu

Co obsahuje:

- bydliště dítěte
- úpravu styku² a komunikace dětí a rodičů

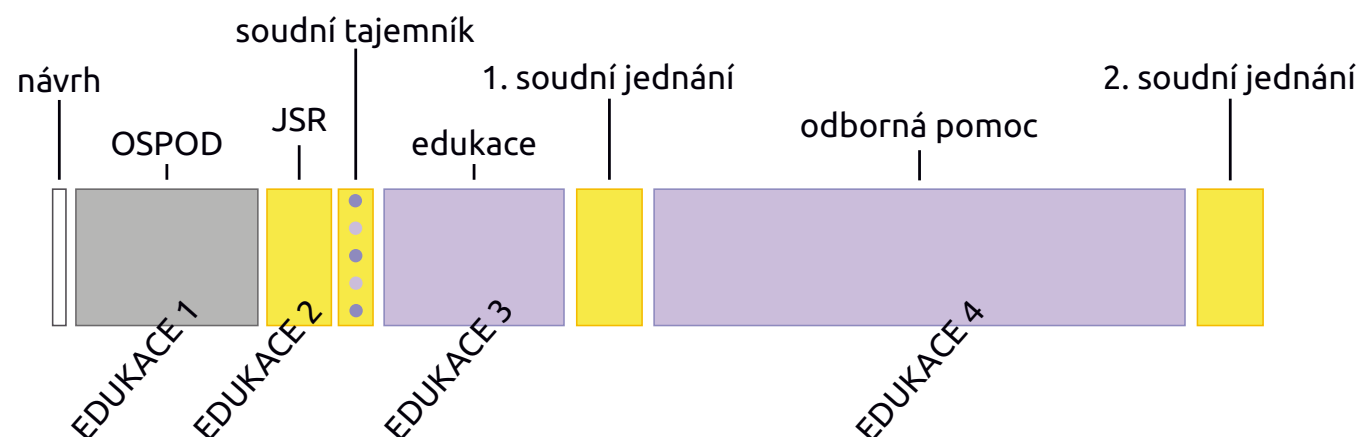
² Občanský zákoník § 888 – Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit.

- určení školských zařízení (jesle, mateřská škola, základní škola, střední škola apod.)
- výčet mimoškolních aktivit (zájmové kroužky, sport apod.)
- způsob zajištění lékařské péče a pravidla informování druhého rodiče v případě nemoci, režim styku druhého rodiče s dítětem v době jeho nemoci (např. bude-li dítě nemocné, zůstává v té domácnosti, kde onemocnělo, druhý rodič ho navštěvuje a podílí se na péči o něj v této domácnosti)
- trávení prázdnin a svátků
- řešení finančních plnění (pravidelné, mimořádné platby)
- pravidla komunikace mezi rodiči (jak bude probíhat, její četnost, zavázání se k tomu, že dítě nebude prostředníkem komunikace mezi rodiči). Rodiče se např. domluví, že budou komunikovat prostřednictvím e-mailu a SMS v průběhu týdne a jedenkrát týdně ústně při předávání dítěte, a to vždy v domácnosti, ze které si dítě druhý rodič vyzvedává, aby dítě mohlo pravidelně zažívat okamžiky, kdy jsou oba rodiče spolu a jsou nekonfliktní. Jedenkrát měsíčně si vyhradí více času pro společnou komunikaci, aby probrali a domluvili zásadnější věci apod. Zavážou se k tomu, že si z dítěte nebudou dělat poslíčka a nebudou přes něj druhému rodiči nic vzkazovat. Jejich komunikace bude přímá. Pokud toho ze začátku nebudou schopni, stanoví si pravidla, která budou schopni zvládat s cílem zlepšování komunikace do budoucna.
- cokoli dalšího, co je pro konkrétní rodinu důležité

Rodičovský plán a vše v něm domluvené je soudně nevymahatelné. Přesto se osvědčil jako velmi dobrá prevence proti opakovanému řešení rodičovských sporů před soudem. Je možné jej se souhlasem rodičů nebo na jejich žádost založit do soudního spisu nebo spisu OSPOD. Pro rodiče je někdy důležité, že jiná autorita ví, na čem se domluvili.

Výstupem jiného soudního roku je buď dohoda rodičů nebo uložení odborné pomoci ve formě edukace v poradně.

4.5 Odborná pomoc – edukace

Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.

Probíhá obvykle v poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Může se také odehrávat v neziskové organizaci, která poradenské služby nabízí a je zapojena do interdisciplinární spolupráce, příp. to může být jiný takto zapojený subjekt, např. mediátor. Edukace se účastní oba rodiče společně a pracovník zapojeného subjektu.

- celkem max. 4 setkání v průběhu tří týdnů (od JSR do 1. jednání)
- první informační schůzka s oběma rodiči („zjištění zakázky“, poučení o průběhu doporučené odborné pomoci, seznámení s pravidly poskytování odborné pomoci, mlčenlivost a sdělování údajů soudu, poskytování sociálně právního poradenství)
- dotaz, zda u jiného soudního roku došlo k zatímní dohodě o předmětu řízení, pokud ne, vede rodiče k jejímu uzavření
- domluvení termínu dalšího setkání (společná schůzka či oddělené setkání)

Obsahem dalších setkání je poskytnutí sociálně právního poradenství (o průběhu soudního jednání, postupu zainteresovaných subjektů, roli OSPOD jako kolizního opatrovníka). Rodiče jsou seznamováni s obsahem rodičovské odpovědnosti, rodičovských kompetencí, rolí obou rodičů v životě dítěte, respektování rodičů navzájem v jejich rodičovských rolích, právu (a potřebě) dítěte na péči obou rodičů a kontakt s nimi. Zdůrazňuje se důležitost pozitivní komunikace o záležitostech dítěte, oddělení partnerského konfliktu od rodičovství a jsou seznamováni s možnými dopady rodičovského konfliktu na dítě.

Edukace v poradně

- snaha o obnovení komunikace – zájem dítěte
- hlavním tématem: současná situace a potřeby dítěte (dítě STŘEDEM, nikoliv střetem zájmu rodičů)
- snaha o společné projednání a vypracování seznamu konkrétních pravidel – péče, styk, komunikace
- zdůraznění práva dítěte na kontakt s otcem i matkou
- rodiče jsou vedeni k tomu, aby:
 - » informovali dítě
 - » snažili se zjistit jeho přání a potřeby
 - » respektovali potřeby dítěte

Rodiče jsou vedeni k převzetí rodičovské odpovědnosti, odpovědnosti za budoucí život dítěte a smírnému řešení.

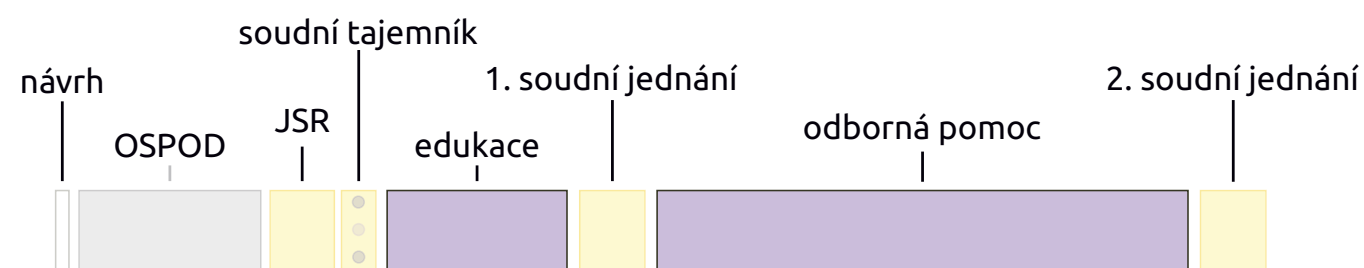
Výsledek odborné pomoci v poradně

A) Dohoda rodičů – výsledkem může být zpětvzetí návrhu zpravidla spojené s mimosoudní dohodou (založená jen u rodičů, popř. předložená k založení OSPOD či soudu společně se zpětvzetím návrhu) nebo dohoda předložená rodiči soudu ke schválení (případně nad její rámec písemně formulovaný seznam pravidel, na kterém se oba rodiče shodli). Poradna posléze poskytuje rodičům podporu při zavedení těchto pravidel do praxe a jejich dodržování. Dohodu předloží soudu rodiče. Při sepisování

dohod o předmětu soudního řízení (nejčastěji péče, výživa, styk) se použijí vzory vykonatelných výroků. Pokud se rodiče domluví i na jiných otázkách, srozumitelným a určitým způsobem se zachytí obsah jejich dohody.

B) Rodiče se nedohodli. Poradna (ne)doporučí případnou další odbornou pomoc a její formu.

C) Rodiče se nedohodli ve lhůtě do nařízeného jednání, ale existuje šance, že při pokračování odborné pomoci mohou dohody dosáhnout → rodiče jsou vedeni k další spolupráci s psychologem poradny → tuto skutečnost sdělí rodiče soudu → soud jednání odročí až na dobu tří měsíců (po konzultaci s poradnou).

Po edukaci v poradně následuje první soudní jednání, na kterém buď rodiče předloží dohodu nebo avizují, že jsou schopni ji uzavřít nebo jim soud uloží odbornou pomoc (spolupráci s psychologem) až na dobu 3 měsíců. Soudce může rodičům také uložit povinnou účast na mediaci (§ 474 odst. 1 ZŘS).

Delší odborná pomoc, dlouhodobá spolupráce s psychologem, se pak nese v podobném duchu, jako edukace v poradně popsaná výše. Sleduje stejné cíle, nabízí ale možnost lépe rozklíčovat problémy, pracovat na stanovování pravidel komunikace mezi rodiči, pomoci jednomu z nich (odděleně) vyrovnat se s nastalou situací. Neliší se nijak významně od postupu, který je ve většině poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy uplatňován. Přesto je na jejím začátku jasná zakázka a práce s rodiči je omezená na dobu max. 3 měsíců. Díky jasné deklaraci soudu, že bude rodičovské kompetence posuzovat také podle vůle a ochoty pracovat na zlepšení komunikace a hledání oboustranně akceptovatelného řešení, nemusí poradna ztrácet čas s motivováním k aktivní spolupráci a zapojením obou rodičů.

Pokud se po všech těchto intervencích:

- edukace na OSPOD,
- edukace na soudu,
- edukace soudním tajemníkem,
- edukace v poradně,
- dlouhodobá spolupráce s psychologem

rodičům nepodaří vypracovat vzájemně akceptovatelnou dohodu, je na místě rozhodnutí soudu. Soudce sbírá v procesu práce s rodiči podklady pro své rozhodnutí, bude-li třeba jej učinit. Na základě zpráv z OSPOD (ústní zpráva při JSR a soudním jednání), z poradny nebo od mediátora (zpráva podaná se souhlasem obou rodičů) o faktických projevech chování rodičů, jejich ochotě respektovat druhého v jeho rodičovské roli aj., jak už bylo popsáno výše.

Pro dítě je nejničivější konflikt mezi rodiči, jeho intenzita a délka jeho trvání. Proto je velmi důležité, pokud se rodiče nepodaří přivést k dohodě, ukončit vyhrocenou situaci rozhodnutím. Ale skutečně až poté, co se přesvědčíme, že jsme vyčerpali všechny jiné možnosti. Dětem těchto rodičů bohužel nedokážeme zajistit naplnění všech jejich potřeb, pouze už vybíráme nejmenší zlo a autoritativně, rozhodnutím soudu, jim bereme z rukou zbraně k dalšímu ničení. Naštěstí je takových rodičů, kteří by se nechytli své příležitosti vyřešit spor smírnou cestou i přes všechny nabídky, které v rámci interdisciplinární spolupráce dostanou, jen málo.

5 ROLE JEDNOTLIVÝCH PROFESÍ V RÁMCI INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE

Výše byl popsán celý postup v rámci interdisciplinární spolupráce. Pojdme se nyní zaměřit na role jeho jednotlivých účastníků.

Kvůli lepšímu pochopení změny ve výkonu práce OSPOD ve stávajícím tradičním režimu a v rámci interdisciplinární spolupráce se věnujeme krátce popisu současného výkonu a obvyklým postupům včetně jejich nevýhod a následně uvádíme roli této profese v rámci interdisciplinární spolupráce.

5.1 Role OSPOD

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí vystupuje v rámci opatrovnického řízení ve věci péče o nezletilé ve dvojí roli. Jako poskytovatel poradenství rodičům (§ 11 odst. 1 písm. a) ZOSPOD) a v roli kolizního opatrovníka, bývá jím soudem jmenován pracovník OSPOD v naprosté většině případů (§ 892 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb. OZ a § 469 č. 292/2013 Sb. ZŘS).

5.1.1 Kolizní opatrovník

Výkon kolizního opatrovnictví v situaci rozpadu rodiny se v praxi zpravidla omezuje na provádění šetření v domácnosti a podání zprávy o poměrech dítěte na zákl. předchozí žádosti soudu. Jde o praxi, která se ale napříč republikou značně liší. Zatímco někde bývají rozhovory s dítětem standardní součástí práce kolizního opatrovníka, jinde se opatrovník s dítětem ani nesetká. Rutinně bývá soudy požadována zpráva o poměrech dítěte o jeho vztahu k rodičům a je vyžadováno provedení šetření v domácnosti/domácnostech. Tento postup je pro OSPOD zatěžující a pro soud má jen zřídka důležitou výpovědní hodnotu. Zatímco někde je kolizní opatrovník přítomen soudnímu jednání, jinde se nedostaví nebo se za něj dostavuje pracovník, který s rodinou nepracoval, s dítětem se nikdy nesetkal a s rodiči se vidí poprvé u soudu. Také vyhodnocování míry rizika ohrožení dítěte a z toho vyplývající úloha, kompetence a rozsah pravomocí OSPOD se liší, zejména mezi jednotlivými kraji, v závislosti na tom, jak krajský úřad metodicky vede své OSPODy. Také využívání výchovných opatření vůči nespolupracujícím rodičům, nařizování prvního setkání s mediátorem (§ 13 odst. 1 d) Zákona o sociálně právní ochraně dětí) nebo ukládání povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc (§ 12 odst. 1 b) a c) Zákona o sociálně právní ochraně dětí) je značně závislé na kapacitě OSPODu, přetíženosti a zaužívaných postupech na jednotlivých OSPOD a bývá také velmi rozdílné.

5.1.2 Poskytování sociálně právního poradenství

V rámci poskytování sociálně právního poradenství pracuje OSPOD s rodiči, je povinen poskytnout jim informace týkající se právního rámce, pomoci rodičům zorientovat se v situaci, doporučit a případně zprostředkovat pomocné služby typu psychologického poradenství, mediace aj.

Praxe je většinou taková, že OSPOD je za účelem poskytnutí poradenství a ještě častěji za účelem pomoci se sepsáním návrhu o úpravu péče o nezletilé dítě, případně i styku s ním, kontaktován jen jedním z rodičů. Obvykle pak OSPOD jedná nejdříve pouze s tímto rodičem, věnuje mu pozornost a čas, poskytuje rady, jak postupovat. Nezřídka také pomáhá sepsovat návrh o úpravu péče o nezletilé dítě, případně také styku s ním. To vše za situace, kdy má k dispozici výpověď pouze jednoho z rodičů, zná pouze jednu verzi příběhu. Přitom by měl při svém konání zohledňovat čl. 3.1 Úmluvy o právech dítěte, který říká, že „Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány.“ Jeho rady a doporučení by tedy měly být v souladu se zájmem dítěte. Pokud budeme vycházet ze základní premisy, že je v zájmu dítěte mít i po rozvodu/rozchodu rodičů možnost realizovat svůj vztah k nim oběma, je zřejmé, že potřebujeme do řešení budoucího uspořádání života rozdělené rodiny od začátku zapojit oba rodiče a také vhodným způsobem dítě, přiměřeně jeho věku a schopnostem.

Druhý rodič ale často ztrácí důvěru v OSPOD, už jen z toho titulu, že neměl možnost vyjádřit se k tvrzením toho druhého a podat svou verzi příběhu. Obává se, že OSPOD bude stranit tomu druhému a cítí se být znevýhodněn. Často právě z tohoto důvodu jakoukoliv spolupráci s OSPODem odmítá nebo se k ní staví skepticky. Přesvědčení, že kdo z rodičů kontaktuje OSPOD jako první, získá si jej na svou stranu, je mezi rodiči poměrně rozšířené.

5.1.3 Role a úkoly OSPOD v interdisciplinární spolupráci

V první řadě je OSPOD v rámci interdisciplinární spolupráce jedním ze členů interdisciplinárního týmu. Jeho vstup do řešení je koordinován, stejně tak vstupy ostatních. Každá z profesí ví, s čím a kdy do řešení rodičovského konfliktu vstupuje. Díky dohodnutému koordinovanému postupu a přijetí stejných principů ve vztahu k rodičům a dítěti OSPOD figuruje v rámci interdisciplinární spolupráce jako opatrovník dítěte (§ 469/1 zřs), jeho úlohu je možné rozdělit do dvou typů intervence a to edukace rodičů a ochrana ohroženého dítěte. Přičemž edukace rodičů je realizována hned na začátku jako preventivní intervence, která eliminuje ohrožení dítěte a ochrana ohroženého dítěte přichází až ve fázi poslední, kdy už situace dospěla k rozhodnutí úpravy poměrů nezletilého soudem, tedy v situaci, kdy rodiče prošli celým postupem interdisciplinární spolupráce a přesto ve svých rodičovských kompetencích selhávají, nedokázali se domluvit a intenzita nebo charakter jejich konfliktu dítě ohrožuje.

5.1.4 Edukace

Postup dle § 11 odst. 1 písm. a) ZOSPOD – poskytnutí poradenství

nebo funguje v režimu kolizního opatrovníka § 892 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb. OZ a § 469 zákona č. 292/2013 Sb. ZŘS.

Edukace rodičů je první intervencí do rodičovského sporu. Jde o edukaci základní. O odstranění nevědomosti rodičů. Zahrnuje seznámení rodičů s možnostmi úpravy poměrů k nezletilým dětem po rozpadu jejich vztahu, poskytuje obecné informace o stanovování výživného (může v praxi využít metodiku soudu), rodičovské odpovědnosti, formách péče, procesu a principech rozhodování soudu. Edukace je realizována v rámci společné schůzky obou rodičů na OSPOD.

Co je vlastně cílem edukace?

- mírnění partnerského konfliktu (řeknu jim, že se nemusí bát, že by o dítě přišli, řeknu jim, podle čeho je bude soud posuzovat – tím cílím na změnu jejich chování)
- nastavení určitého rámce, ve kterém se budeme pohybovat – možnosti z oblasti práva, možnosti a pravidla ohledně výživného
- upozornit rodiče na situaci jejich dítěte, umět ji zprostředkovat pomocí dostupných materiálů (přečtou si doma) a obracet pozornost rodičů na dítě a jeho potřeby

Z pohledu rodičů, kteří prošli základní edukací na OSPOD, se lze ptát:

- jestli jim bylo srozumitelně vysvětleno, jak bude vše probíhat, jaká mají práva a povinnosti jako rodiče, jestli dostali srozumitelné odpovědi na své dotazy týkající se právního rámce, jestli jim někdo vysvětlil, jak se stanovuje výživné, co to bude v praxi znamenat apod.
- jestli s nimi někdo mluvil o jejich dítěti, předal materiály, které by mohly rodičům pomoci v komunikaci s dítětem, zprostředkoval službu, na kterou se mohou obrátit, kdyby si sami nevěděli rady
- jestli dostali informace o tom, jak bude soudní řízení probíhat, že může být doporučena odborná péče pro rodiče, kteří mají problémy se dohodnout, že mají k soudu donést potvrzení o svých příjmech a výdajích, oddací list aj.
- jestli jim bylo sděleno, že soud bude posuzovat jejich rodičovské kompetence dle toho, jak budou ochotni se domlouvat s druhým rodičem kvůli jejich společnému dítěti, zda druhého rodiče respektují v jeho roli, zda jsou schopni na věc nahlížet z perspektivy dítěte, dodržovat zatímní dohody apod.

Společná schůzka rodičů na OSPOD trvá v praxi cca 45-60 min. a ukázala se být jedním z nejdůležitějších nástrojů interdisciplinární spolupráce. Proč?

OSPOD se setká s oběma rodiči najednou a to v rané fázi jejich sporu. Tím vyjadřuje oběma respekt a přiznává jim hodnotu coby rodičům. Podtrhuje důležitost obou rodičů pro dítě. Rodičům, resp. zpravidla jednomu z nich se uleví. Nemusí se bát, že by se s ním nepočítalo, že by o dítě mohl přijít. OSPOD společnou schůzkou rodičů přispívá k vytváření soustředěného tlaku na rodiče, aby si uvědomili svou rodičovskou odpovědnost a změnili svůj přístup, své chování. Od začátku nastavuje atmosféru pro domlouvání se a vytýčuje cíl – naučit se domlouvat v zájmu svého dítěte.

Co to v praxi pro pracovníka OSPOD znamená:

- větší efektivitu a lepší pocit z práce
- menší časovou investici s větším efektem (díky koordinaci vstupů jednotlivých profesí)
- až na výjimky neseписuje návrh jednomu z rodičů
- realizuje společné setkání rodičů před JSR/soudním jednáním
- standardně neseписuje zprávu pro soud, o jednání s rodiči seписuje protokol z jednání, před soudem referuje o průběhu společné schůzky ústně
- osobně se účastní JSR a soudních jednání

- eliminaci manipulace ze strany rodičů a přenášení odpovědnosti na OSPOD (zneužívání OSPOD za účelem sběru podpůrných důkazů pro svůj záměr – špinavé tepláky, odřená kolínka a další, čím někdy rodiče zatěžují OSPOD)
- získává respekt ze strany rodičů i ostatních profesí
- jako člen týmu pomáhá vytvářet soustředěný tlak na rodiče k převzetí rodičovské odpovědnosti a nalezení řešení v zájmu dítěte
- zástupce OSPOD (většinou vedoucí pracovník) se pravidelně účastní setkání interdisciplinárního týmu (cca 1x za měsíc) a výstupy komunikuje svým spolupracovníkům

5.1.5 Intervence – ohrožené dítě

§ 6 zákona č. 359/1999 Sb. ZOSPOD

Rodiče nejsou schopni vykonávat společnou rodičovskou odpovědnost ve shodě (§ 876, odst. 1 OZ), tudíž narůstá riziko, resp. zneužití rodičovské odpovědnosti (§ 6 písm. a) bod 3 ZOSPOD – výkon SPOD (§ 6 ZOSPOD).

V situaci, kdy rodiče prošli již edukací od OSPOD, edukací a vysvětlováním principů rozhodování soudu (na základě skutečné vůle a ochoty domlouvat se v zájmu dítěte, schopnosti respektovat druhého rodiče v jeho rodičovské roli, dodržovat zatímní dohody), edukací a vysvětlováním dopadu rodičovského konfliktu na dítě, příp. terapeutickou pomocí a stále nejsou schopni se domlouvat, je evidentní, že ve své rodičovské roli selhávají. Pak je na místě rozhodnutí soudu, pro které soudce potřebuje další podklady a v této fázi je již potřebné dítě chránit a to zejména po rozhodnutí soudu, aby dítě v nedořešené konfliktní situaci svých rodičů nezůstávalo samo bez pomoci. Takových případů je ale jen minimální množství.

5.2 Role soudu

Soud hraje v interdisciplinární spolupráci klíčovou roli. Bez jeho zapojení nelze zcela efektivně tuto praxi aplikovat. Je tím, kdo má vliv na určení lhůt řízení, je nejvyšší autoritou pro rodiče, protože v případě jejich selhání rozhoduje o uspořádání poměrů nezletilého po rozvodu. Je důležité, aby byl soud, resp. jeho opatrovníčtí soudci aktivně zapojeni v interdisciplinárním týmu. Tito soudci musí souhlasit s principy přístupu k rodičům, popsaným již dříve v této metodice, stejně jako všichni ostatní a musí na sebe přijmout závazek dodržování stanovování lhůt řízení dle domluvy (např. 3 týdny nebo 1 měsíc apod.). Jen díky tomu lze zachovat předvídatelnost vývoje řízení z pohledu času a intervencí dalších profesí do rodičovského konfliktu. Tato předvídatelnost je velmi důležitá pro rodiče – dozvědí se, co je čeká, nemusí se obávat dlouhého vleklého sporu a ještě důležitější pro všechny profese v rámci interdisciplinární spolupráce – mohou se spolehnout, že všichni budou postupovat tak, jak bylo domluveno. Každý ví, kdo s čím do řešení rodičovského konfliktu vstupuje a může na to navázat svým výkonem.

Co je tedy úlohou soudu:

- vede rodiče k znovupřevzetí společné rodičovské odpovědnosti i odpovědnosti za rozhodnutí
- orientuje rodiče na zájem dítěte
- odkazuje rodiče na využití odborné pomoci

- ukládá absolvování odborné pomoci
- z pozice své autority: vytváří tlak na rodiče, vysvětluje, jak bude vyhodnocovat jejich rodičovské kompetence
- jmenuje OSPOD kolizním opatrovníkem
- ustanovuje soudního znalce (je-li to třeba)
- určuje postup v řízení (stanovení termínů jednání, nařízení poradenské péče, mediace...)

Mluvíme-li o úloze soudu, pak v praxi je tím míněna úloha jeho pracovníků. V první řadě soudců, ale také pracovníků v podatelně, vyšších soudních úřednic (VSÚ) a soudního tajemníka, je-li jím soud vybaven a působí-li tento coby sociální pracovník soudu. Pro všechny tyto zúčastněné se při aplikaci cochemské praxe může jejich pracovní postup trochu změnit.

Jakou změnu přináší fungování v rámci interdisciplinární spolupráce soudům:

- zefektivnění práce (zkrácení délky sporu, lepší životnost dohod)
- soudci, případně i VSÚ jsou členy interdisciplinárního týmu, setkávají se s ostatními zástupci profesí, jsou otevření komunikaci, sladování principů a koordinování postupů
- zvýšené nároky na komunikační dovednosti soudců
- v první fázi přistupuje soudce k rodičům jako k partnerům, je jim nápomocen při převzetí odpovědnosti za osud svého dítěte, postupně, úměrně tomu, jak selhávají rodiče, stále více uplatňuje svoji autoritu
- soudce posuzuje rodičovské kompetence na základě vůle a ochoty rodičů nacházet společné řešení
- soudce klade důraz na faktické projevy chování rodiče, jeho ochoty spolupracovat a domlouvat se s druhým rodičem i odborníky, schopnost uzavírat a dodržovat zatímní dohody
- účinnější využívání znaleckých posudků, tzn. posudky jsou nařizovány pouze v případech, kdy existují důvodné pochybnosti týkající se rodičovských kompetencí, případně dítě má specifické potřeby
- může se měnit organizace práce na soudu související s opatrovnickou agendou (minitýmy, změny v práci VSÚ a podatelny)

Pro soudce nemusí být snadné odložit svou „výzbroj“ v podobě taláru a formálních procesních předpisů a pravidel, které ho chrání před mnohdy velmi nepříjemnou situací v soudní síni. Odložit atributy své moci a autority a stanout před rodiči nejprve jako partner, který nabízí jiný přístup a jasně deklaruje, že se vzdá svého práva na rozhodnutí v případě, že se dokáží rodiče sami domluvit v zájmu svého dítěte. Je to svým způsobem nová situace a nový způsob práce, kdy tím hlavním není spis, ale skuteční živí lidé a jejich šance na rozumnou budoucnost i po rozvodu. Může být také velmi těžké připustit si, že žádné z mých rozhodnutí, coby soudce nebo soudkyně, nemůže být lepší, než když se rodiče domluví a domluvu jsou pak schopni dodržovat, protože není v moci soudu zařídit, aby se rodiče ochotně drželi pravidel stanovených jeho rozhodnutím a přestali svým chováním ubližovat svému dítěti. Ne když oni sami to nebudou chtít.

5.3 Role poradny (pomáhajících profesí)

V rámci toho, jak se etabluje interdisciplinární spolupráce u jednotlivých soudů v ČR, objevují se různé způsoby spolupráce s pomáhajícími profesemi. Dle dostupnosti a kapacity odborných poradenských služeb hledají interdisciplinární týmy různá řešení, jak zajistit krátkodobou intervenci odborníků s rodiči (edukace 3. stupeň – 2-4 setkání) i dlouhodobou spolupráci s psychologem (obou nebo jednoho z rodičů, případně celé rodiny, včetně dítěte). Kde jsou takové služby dostupné, využívají se i sebezkušenostní skupinové programy pro rodiče a zvláště pro jejich děti. Ty jsou často realizovány neziskovými organizacemi, které mají pověření k výkonu SPOD.

Jaké subjekty tedy mohou zajistit práci s rodiči:

- poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
- různé příspěvkové organizace, které se transformovaly z tradičních poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy nebo je nahradily po jejich zrušení
- občanské poradny
- centra sociálních služeb
- neziskové organizace zaměřující se na práci s rodinou
- zapsaní mediátoři (zák. č. 202/2012 Sb.)
- mediátoři

Co je úlohou pomáhajících profesí:

- výkon doporučené i uložené odborné pomoci (edukace, dlouhodobá spolupráce s psychologem, mediace...)
- zajištění dostupnosti odborné pomoci (komunikace kapacity, dostupnost včasných termínů pro rodiče)
- orientovat rodiče na řešení problému, deeskalace rodičovského sporu
- vysvětluje rodičům možné dopady jejich sporu a nezvládnutí rozpadu soužití na jejich dítě
- vede rodiče k převzetí společné rodičovské odpovědnosti
- možnost zapojení dítěte (zejména v přetrvávajícím rodičovském konfliktu)
- pracuje s rodiči terapeuticky, učí rodiče komunikaci na rodičovské úrovni (v zájmu dítěte), ošetření rodiče (většinou není iniciátorem rozvodu), akcentuje vývojové potřeby dítěte
- na základě dotazu soudu informuje soud o zahájení, přerušení, ukončení odborné pomoci (edukace), o průběhu rodinné terapie
- posouzení rodičovských kompetencí – doporučení týkající se zapojení rodiče se sníženou nebo dočasně omezenou kompetencí do péče o dítě, vhodnost styku aj.

Jaké změny přináší do práce pomáhajících profesí začlenění do interdisciplinární spolupráce:

- větší efektivita poskytování odborné pomoci, větší vytížení
- nutnost definice obsahu a kapacity poskytovaných služeb (edukace, rodinná terapie, dlouhodobější spolupráce s psychologem, mediace, asistované kontakty a předávání dítěte ke styku...)

- lepší vyvážení motivace na straně obou rodičů (tlak na rodiče, uplatněn již předtím OSPOD a soudem)
- snazší zapojení do řešení a (aktivní) participace v odborné pomoci
- jasné definování zakázky (ze strany OSPOD i soudu)
- znalost jednotného postupu všech profesí (jasný kontext pro práci s rodiči)
- jako člen týmu pomáhá vytvářet soustředěný tlak na rodiče k převzetí rodičovské odpovědnosti a nalezení řešení v nejlepším zájmu dítěte

Zejména v začátcích nastavování interdisciplinární spolupráce je velmi důležité vyjasnit si kapacitu a dostupnost služeb pomáhajících profesí. Kapacitu lze navýšit v rámci komunitního plánování, konkrétně přizváním zřizovatele na některé ze setkání interdisciplinárního týmu a vysvětlení nutnosti kapacitu navýšit. Situaci lze řešit různě. Jsou soudy, které spolupracují s neziskovými organizacemi, které pořádají pravidelně skupinové edukace pro rodiče. Aby se ušetřil čas a vykompenzovala nedostatečná kapacita služeb, edukují hned několik rodičovských párů najednou. Jinde mají velmi úzkou spolupráci s mediátory nebo psychology, kteří mohou pokrýt jak edukaci rodičů, tak i nabídku delší odborné péče pro rodiče. U dalších soudů se opírají výhradně o služby poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Někde je využívána i probační a mediační služba. Jde vždy o domluvu konkrétního interdisciplinárního týmu.

5.3.1 Mlčenlivost

V souvislosti s pomáhajícími profesemi je důležité zaměřit se na povinnost mlčenlivosti některých profesí a nabídnout řešení, jak se s ní vypořádat. Jak bylo již zmíněno, soudce potřebuje podklady pro rozhodnutí, jestliže bude nakonec nucen rozhodnout (rodiče se nezvládnou dohodnout). Mezi tyto podklady patří také zprávy jiných odborníků, informující o chování rodičů, jejich ochotě, či neochotě orientovat se na perspektivu dítěte, pracovat na obnovení komunikace mezi sebou, schopnosti respektovat a uznávat druhého v jeho rodičovské roli, schopnosti dodržovat zatímní dohody a další.

Všechny subjekty uvedené ve výčtu nahoře mohou poskytovat informace se souhlasem rodičů. Pokud rodiče odsouhlasí podání zprávy soudu a obsah zprávy, mohou jej tito bez ohledu na jiná pravidla týkající se mlčenlivosti poskytnout. A to i mediátoři, kteří jsou vázáni mlčenlivostí dle § 9 z. č. 202/2012 Sb.

Dle § 128 osř a § 100/3 z. č. 108/2006 Sb. může soud požádat o sdělení, zda rodiče uloženou odbornou pomoc vyhledali, zda se dohodnutých setkání účastnili, zda došlo k uzavření dohody nebo zatímní dohody. Dále pak o případné uvedení skutečností, na jejichž sdělení soudu se oba rodiče domluvili.

5.4 Role soudního znalce

Naprostá většina rodičů je schopná pečovat o své dítě. Soudněznalecké posudky jsou v současné době v opatrovnickém řízení nadužívané soudy a velmi často zneužívané rodiči (ty na jejich vlastní objednávku). Závěr naprosté většiny posudků by měl znít tak, že oba rodiče jsou schopni pečovat o dítě. Je tedy zřejmé, že v řadě případů nejsou vůbec třeba. Vyjádření odborníků k tomuto tématu viz níže.

„Nedostatečné výchovné předpoklady má jen rodič trpící závislostí na návykových látkách, vážnou duševní nemocí, vážnou osobnostní anomálií, sexuální deviací nebo mentálním postižením. Je legitimním úkolem znalce ověřit, zda rodič některou z těchto poruch duševního zdraví nemá, a pokud ji má, nakolik

to má být zohledněno při rozhodování soudu o kontaktech mezi ním a dětmi. V ostatních případech by měl znalec konstatovat, že rodič výchovné předpoklady má, případně jaké předpoklady to jsou.”³

Naopak je na místě využít rad a doporučení soudního znalce v případech, kdy je patrné, že rodičovská kompetence jednoho nebo obou rodičů může být narušena nebo omezena. A zcela jistě také v případech, kde jde o dítě se specifickými potřebami (závažná onemocnění nebo zdravotní handicap, psychické poruchy aj.). Soud by si měl v takových případech vyžádat od znalce doporučení, jak konkrétně upravit péči, styk, kontakt a další důležité aspekty, aby vše bylo skutečně dle nejlepšího zájmu tohoto specifického dítěte.

Soudní znalec v rámci interdisciplinární spolupráce:

- intervenuje pouze v malém procentu případů, kde existují indicie o narušených kompetencích rodiče/ rodičů nebo se jedná o dítě se specifickými potřebami
- nerozhoduje o formě péče (péče jednoho rodiče, střídavá péče), toto je v kompetenci soudce, resp. v první řadě jeho rodičů
- vysvětluje rodičům možné dopady jejich sporu a nezvládnutí rozvodu na dítě
- Jak se mění práce soudního znalce:
- počty posudků a četnost využití soudního znalce se sníží
- v případech, chybějících nebo narušených rodičovských kompetencí jednoho nebo obou rodičů se může stát velmi potřebným odborníkem a poradcem, tzn. na dotaz soudce může v rámci posudku dát odborné doporučení týkající se: vhodnosti zapojení do péče, vhodnosti styku, možnosti přechodné úpravy a jejích pravidel vzhledem k problému na straně rodiče a vývojovým potřebám dítěte, doporučit další podpůrné služby pro dítě nebo rodiče (oba či jednoho) aj.

5.5 Role advokátů

Advokátům je často vyčítáno, že konflikt rodičů vyhrocují. Samozřejmě jen někteří, nelze to tvrdit obecně. Z řad soudců, OSPODu a často také pomáhajících profesí, kteří s rodiči pracují, tato kritika zaznívá. Nelze se tomu ani moc divit. Učí se to většinou již na škole, učí se to v roli koncipientů od svých kolegů v právnických kancelářích, je to obvyklý postup ve všech dalších oblastech práva. Jsou nastaveni litigačně, tedy s cílem vyhrát klientovi spor. V takovém světle se tedy „oprávněný zájem klienta“, který je uveden v etickém kodexu advokáta, jeví jako „vyhrát spor“, snažit se **prosadit to, co klient chce**.

vs.

Často je opomíjen fakt, že advokát poskytuje PORADENSTVÍ, právní poradenství, službu. Měl by tedy být schopen **klientovi poradit** a tam, kde to kontext vyžaduje, i nad rámec oblasti práva. Jde tedy o to klienta vyslechnout, zhodnotit jeho přání a představy, zasadit je do kontextu a prodiskutovat s ním své odborné stanovisko. V takovém světle se „**oprávněný zájem klienta**“ v opatrovnických věcech jeví mnohem složitěji a je zcela zřejmé, že **ke znalosti práva je třeba ještě disponovat základními znalostmi z pedopsychologie** (znát možnosti dopadů sporu rodičů na dítě a být schopen je zprostředkovat).

³ Časopis Česká a slovenská psychiatrie 2016; 112(2): 82–87, Josef Pavlát, Oldřich Matoušek, Opatrovnické znalecké posudky – doporučení, námitky a úskalí

Je tedy zřejmé, že „oprávněný zájem klienta“ je stejně jako třeba „nejlepší zájem dítěte“ věcí výkladu a troufám si říci, že porozumění a výklad obou termínů by mohl být ukazatelem pro výběr právního zástupce, indikátorem kvality nabízených služeb.

Zapojení advokátů do interdisciplinární spolupráce v ČR nic nebrání. Ani samotná Advokátní komora, která je sice proti písemnému zavázání se ke smířčímu postupu, nevidí problém v tom, aby se advokáti svobodně rozhodli a touto smířčí cestou řešení rodičovského sporu šli.⁴ Podporu postupu dle principů cochemské praxe, resp. interdisciplinární spolupráce, vyjádřila i Unie rodinných advokátů (URA)⁵ a Sekce rodinného práva při České advokátní komoře (ČAK).

Takový postup ovšem vyžaduje odvahu vystoupit z komfortní zóny, konfrontovat klienta s nepříjemnými dopady, umět mu vysvětlit, že prosadit to, co si přeje, může vést k jeho celoživotní prohře. Pokud tohle advokát zvládne, a v interdisciplinární spolupráci se může opřít o zástupce ostatních profesí, kteří mluví stejně, přináší klientovi v rámci své služby velkou přidanou hodnotu. **Nebál se jít nad rámec své povinnosti, doprovodil klienta životní krizí a přispěl k úspěšnému vyřešení sporu. Získává** nejen jeho vděk a důvěru, ale také potenciálního **klienta do budoucna** (a to nejen v „rodinných“ věcech).

Jak se mění práce advokáta:

- vede svého klienta ke smíru s druhým rodičem (V rámci poradenství, které klientovi poskytuje, pracuje s přesahem. Nebojí se klientovi vysvětlit, že jedinou výhrou pro všechny a hlavně pro klientovo dítě bude, pokud se rodiče naučí spolu domlouvat.)
- na základě svých zkušeností umí také zprostředkovat možné negativní dopady na dítě, pokud se bude spor a s ním spojený rodičovský konflikt zintenzivňovat a prohlubovat
- dokáže vysvětlit klientovi postup soudu, přístup soudu a OSPOD k rodičům, principy vyhodnocování a posuzování rodičovských kompetencí
- motivuje svého klienta k uzavírání a dodržování zatímních dohod (v krátkodobém horizontu – dny, týdny) a nebojí se aktivně oslovit zástupce druhého rodiče, aby společně mohli takové dohody, i dohodu trvalejší, iniciovat a pomoci zprostředkovat

Zkušenosti se zapojením advokátů jsou napříč Českou republikou různé. Přístup některých z nich bývá na začátku opatrnější. Není se co divit, pokud by se nemohli spolehnout na to, že principy postupu budou zastávat stejně všichni účastníci interdisciplinární spolupráce, podstupují riziko, že svým přístupem klienta ztratí, protože ten nemusí chtít vždy přistoupit na to, co mu advokát říká, jak ho vede a směřuje. Najal si advokáta, aby vyhrál, aby získal přesně to, co chce.

Najdou se téměř vždy ale i takoví advokáti, kteří chtějí spolupracovat od začátku a změnu postupu vítají. Získávají tak podpůrné argumenty od ostatních profesí pro postup, kterým se řídili i dříve. Celé řízení je předvídatelnější a transparentnější z pohledu času, uplatněných nástrojů (edukace, spolupráce s psychologem, mediace, sebezkušenostní skupiny, služby pro děti...) a umožňuje i advokátovi samotnému lépe rozvrhnout práci s klientem, odhadnout časové nároky apod.

⁴ Toto je ve zkratce stanovisko ČAK, které tlumočil na semináři v Poslanecké sněmovně, dne 17. 2. 2017, její zástupce pan JUDr. Milan Hoke.

⁵ Stanovisko URA ke cochemské praxi: <http://www.uracr.cz/stanoviska>

V Novém Jičíně se soud dohodl s advokáty na postupu, že pokud jsou oba rodiče zastoupeni advokátem, ponechá jim soud prostor pro to, aby se svými mandanty vypracovali dohodu. V takovém případě se termín jiného soudního roku posouvá o 14 dní. Od podání návrhu do JSR mají tedy advokáti 5 týdnů na to, aby uskutečnili několik společných schůzek s klienty, vypracovali s nimi dohodu a případně také rodičovský plán a pak ji u soudu předložili.

Role jednotlivých profesí by tedy měly být zřejmé. Stejně tak změny, týkající se výkonu těchto profesí.

5.6 Když je OSPOD pozván/přizván k interdisciplinární spolupráci

V praxi se často stává, že se pro interdisciplinární spolupráci rozhodne soud a osloví OSPOD s prosbou o spolupráci. Většinou se vedení soudu nebo někdo z opatrovnických soudců obrátí na vedení OSPOD a požádá o účast na společné schůzce. Taková první schůzka je pak vynikající příležitostí pro vyjasnění očekávání ve vzájemné spolupráci soudu a OSPOD, i dalších profesí, jsou-li přítomny už této schůzce. Je velmi důležité umět komunikovat obavy a potřeby, aby spolupráce mohla být úspěšná.

Je užitečné, aby se pravidelných setkávání interdisciplinárního týmu (zpravidla 1x měsíčně) účastnili vždy 2 zástupci z každého OSPOD příslušných k danému soudu (mohou se případně zastoupit, když se jeden nebude moci zúčastnit) a tito si nastavili interní pravidla pro sdílení výstupů z interdisciplinární spolupráce dovnitř celého oddělení nebo pracovníkům, kteří se na kolizní opatrovnictví specializují (např. Praha 8 má vyčleněné 4 pracovníky). Na začátku je vhodné absolvovat společný seminář nebo školení týkající se principů interdisciplinární spolupráce, aby tyto byly od začátku nastaveny a chápány jednotně. Lze také doporučit užší spolupráci OSPODů příslušících k danému soudu. Vytvoření platformy pro sdílení a např. i organizování společného vzdělávání pro své pracovníky. Sdílení zkušeností je důležité a usnadňuje práci.

6 NEJLEPŠÍ ZÁJEM DÍTĚTE

Nejlepší zájem dítěte, jeho zjišťování a posuzování, se v cochemské praxi neboli interdisciplinární spolupráci odráží v jednom z jejích principů. Za nejlepší odborníky na nejlepší zájem dítěte jsou považováni jeho rodiče. V naprosté většině případů chtějí rodiče pro své dítě skutečně to nejlepší a to i v případech, kdy jsou tyto představy odlišné. Rodiče v konfliktu nejsou někdy schopni nahlížet na nejlepší zájem svého dítěte jeho optikou. Bojí se nebo ho neumí vhodnou formou zapojit. Přesto jsou to oni, kdo ví nejlépe, co jejich dítě potřebuje a chce. Vědí, jestli je úzkostné, co mu obvykle pomáhá úzkost překonat. Znájí jeho nejlepší kamarády, jeho vztah s dalšími členy rodiny. Mají představu o tom, co je pro dítě důležité a jak bude v které situaci pravděpodobně reagovat.

Úkolem ostatních odborníků, kteří s rodiči pracují, je vysvětlit jim prožívání a potřeby dítěte v této specifické situaci tak, aby pak rodiče byli schopni za jejich pomoci najít takové řešení, které bude moci dítě přijmout.

Možností, jak to učinit, je celá řada a formy by se měly odvíjet od odbornosti dané profese. Pro OSPOD se nabízí v první fázi práce s rodiči (edukace na společné schůzce), předat rodičům informace formou letáku (e-mailu) s odkazy na zdroje, které si mohou rodiče nastudovat v bezpečí domova, aniž by byli konfrontováni druhým rodičem nebo pracovníkem OSPOD. Níže jsou uvedené některé z takových zdrojů.

6.1 Apel na rozvádějící se rodiče ve formě videa

Zdroj DVTV Apel: Desetitisícům dětí ročně se rozpadá rodina

<https://video.aktualne.cz/dvtv/deseti-tisicum-deti-rocne-se-rozpada-rodina-rozvod-zvladnou/>

Přepis textu:

Každý rok se nově ocitá více než 10 000 dětí v situaci rozpadu rodiny. Ticho. Hádky. Táta je kretén, máma je kráva. Nejistota. Strach. VINA. ZTRÁTA...

Děti chtějí své rodiče vidět spokojené. Potřebují je pro svůj zdravý vývoj vidět velké. Aby k nim mohly vzhlížet. Aby se u nich cítily v bezpečí. Aby mohly být dětmi.

Váš rozvod zvládnou, když ho zvládnete vy!

Nezapomínejte, že vaše dítě pochází z vás obou. „Je z 1/2 matkou a z 1/2 otcem“ – tak se také vnímá, tak o sobě přemýšlí. Jestliže se navzájem očerňujete a znevažujete, říkáte dítěti, že je z 1/2 nebo dokonce celé špatné – Jak se má takové dítě přijmout?! Co může vyrůst z krávy a kreténa?

Můžete se rozejít jako partneři, ale ne jako rodiče!

Máte společnou rodičovskou odpovědnost. Bude neustále třeba domlouvat se, o zdravotních záležitostech, o vzdělání, o volnočasových aktivitách, výchovných problémech... Rozvodem se druhého rodiče svého dítěte nezbavíte!

Vaše dítě má právo na péči a výchovu od vás obou! Oba vás potřebuje a chce!

Měňte zásadně jeho život, mějte to na paměti.

Buďte upřímní, nezatajujte a nezkreslujte! I nevím je odpověď.

Buďte shovívaví a trpěliví.

Nepřenášejte odpovědnost za svá rozhodnutí na dítě. Nenuťte ho vybírat si.

Netrhejte jeho vazby s dalšími vztahovými osobami (prarodiče, širší rodina, kamarádi) – teď je bude moc potřebovat.

A nedovolte, aby o vašem životě rozhodoval soud, vy jste nejlepšími odborníky na nejlepší zájem svého dítěte. Vy víte, co vaše Alenka, Pepík, Hanička... potřebuje.

Normální je domlouvat se! Zvládli to jiní, i vy to dáte.

6.2 Webový portál www.pravonarodice.cz

Ukázka z webu:

„Rodiče, poslouchejte!“

Děti chtějí své rodiče vidět spokojené. Potřebují je pro svůj zdravý vývoj vidět velké. Aby k nim mohly vzhlížet. Aby se u nich cítily v bezpečí. Aby mohly být dětmi.

Milí rodiče, procházíte nebo jste už možná prošli velmi těžkou životní situací, která patří k jedné z nejstresovějších situací v životě vůbec. A vůbec nejdůležitějším sdělením na této stránce pro vás je, že jí neprocházíte sami. JSOU TU VAŠE DĚTI! Mají obavy, cítí se nejistě, ohrožené materiálně, zklamané a ublížené, vykojené po citové stránce. Zažívají všechno, co prožíváte vy. Jen s tím rozdílem, že ony jsou děti a vy dospělí. Jsou mnohem zranitelnější a křehčí, než si chcete připustit. Mají mnohem méně možností zajistit si pomoc. Potřebují vás.

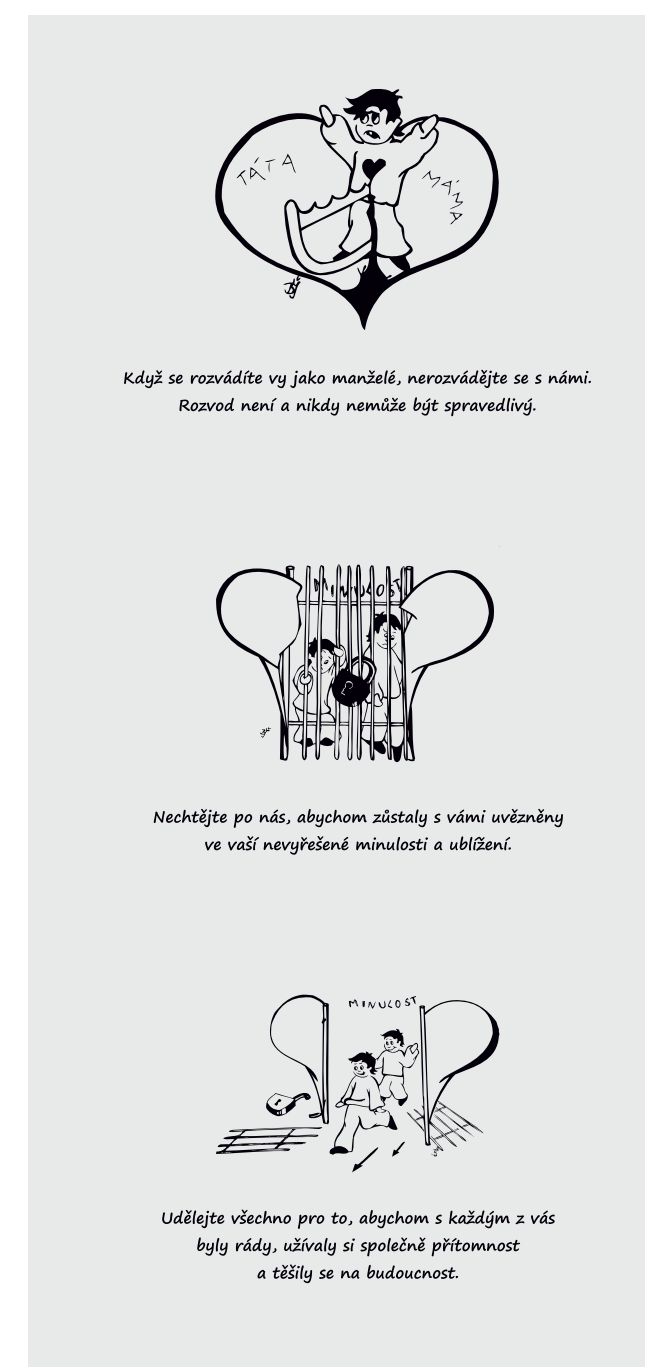
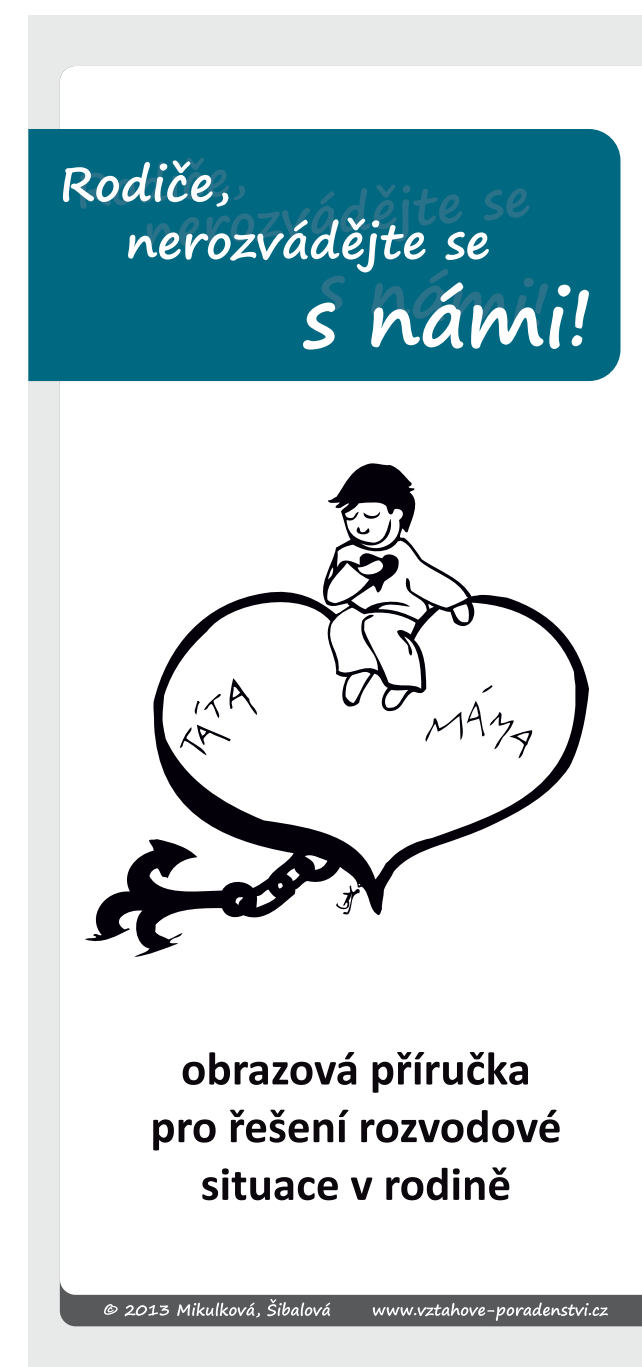
Zvládnou to, ale musí vědět, že to zvládnete vy. Oba a spolu! Mluvte spolu a mluvte s nimi.”

6.3 Leták, Rodiče, nerozvádějte se s námi!

Leták vytvořila Mgr. Milena Mikulková, která se věnuje doprovázení rodin v (po)rozvodové situaci.

<http://www.vztahove-poradenstvi.cz/>

Ukázka z letáku:

6.4 Dvacet proseb dítěte

Těchto 20 proseb za děti formulovala a napsala německá spisovatelka Dr. phil. Karin Jäckel. Do češtiny přeložil těchto 20 proseb, v rámci překladu publikace „Ty jsi MOJE dítě“ od Jürgena Rudolpha, Mgr. Tomáš Podivínský⁶. Některé české soudy a OSPODy zapracovaly těchto 20 proseb do letáku pro rodiče.

MILÁ MAMINKO
A MILÝ TATÍNKU,

1.

Nikdy nezapomeňte: jsem dítětem vás obou. Mám teď sice jen jednoho rodiče, u kterého převážně bydlím, a který se o mě většinu času stará. Ale druhého rodiče potřebuji úplně stejně.

2.

Nepějte se mě, koho z vás mám raději. Mám vás oba stejně rád. Neočekávejte přede mnou toho druhého, protože mě to bolí.

3.

Pomozte mi mít kontakt s tím rodičem, se kterým netrávím většinu času. Vytočte mi jeho telefonní číslo, pomozte mi se skypem, se psaním e-mailu, naučte mě, jak s ním být více v kontaktu. Pomozte mi k Vánocům nebo k narozeninám pro něj vyrobit nebo koupit nějaký hezký dárek.

4.

Mluvte spolu jako dospělí lidé. Ale mluvíte spolu. Nepoužívejte mě jako poslíčka mezi vámi – a už vůbec ne se zprávami, které toho druhého zarmoutí nebo rozčílí.

5.

Nebudte smutní, když odcházím k druhému rodiči. A rodiči, od kterého odcházím, ať si také nemyslí, že se v příštích dnech budu mít špatně. Nejraději bych byl pořád s vámi oběma. Ale nemůžu se roztrhnout na dva kusy – jenom proto, že jste vy naši rodinu roztrhli.

6.

Nikdy neplánujte nic na dobu, kdy mám být s druhým rodičem. Část mého času patří mojí mamince a mně, část mému tatínkovi a mně. Důsledně to dodržujte.

7.

Nebudte zklamaní nebo se nezlobte, když se vám nehlásím v době, kdy jsem s druhým rodičem. Mám teď dva domovy. A ty musím dobře oddělovat – jinak bych se ve svém životě už ale vůbec nevyznal.

8.

Nepředávejte si mě u dveří druhého rodiče jako balík. Pozvěte toho druhého na chvíli dál a promluvíte si o tom, jak byste mohli můj těžký život nějak zlepšit. Vždycky, když si mě předáváte nebo přebíráte, jsou to pro mě krátké chvíle, kdy vás mám oba. Neníte mi je tím, že se obtěžujete nebo hádáte.

9.

Když se nemůžete ani vidět, předávejte si mě ve školce nebo u přátel.

10.

Nehádejte se přede mnou. Budte ke mně alespoň tak zdvořilí, jako jste k ostatním lidem, a jak to také ode mě vyžadujete.

11.

Nevyprávějte mi věci, kterým ještě nemohu rozumět. Mluvte o tom s jinými dospělými, ale ne se mnou.

12.

Dovolte mi přivést si svoje kamarády k vám oběma. Chci, aby poznali moji maminku a mého tatínka a aby viděli, jak jsou oba skvělí.

13.

Dohodněte se fěrově o penězích. Nechci, aby jeden z vás měl moc peněz a ten druhý jen málo. Ať se vám oběma daří tak dobře, abych se u vás obou mohl cítit stejnou mírou v pohodě.

14.

Nesoutězte o to, kdo mě víc rozmažl. Tolik čokolády bych totiž nikdy nemohl sníst, jak moc vás mám oba rád.

15.

Řekněte mi na rovinu, když někdy nevystačíte s penězi. Pro mě je stejně mnohem důležitější čas než peníze. Ze skvělé společné hry se raduji mnohem víc než z nějaké nové hračky.

16.

Nemusíme mít pořád nějaké akce. Nemusí být pořád něco nového a skvělého, když spolu něco podnikáme. Nejhezčí je pro mě, když jsme prostě veselí a v pohodě, hrajeme si a máme i trochu klidu.

17.

Nechte v mém životě co nejvíce věcí tak, jak byly před naším rozchodem. Začíná to u mého pokojíčku a končí u úplných maličkostí, které jsem dělal úplně sám s tatínkem nebo s maminkou.

18.

Budte hodní na babičku a dědečka z druhé strany, i když při rozvodu stáli víc u svého dítěte. Tak by jste při mně stáli, kdyby se mi vedlo špatně. Nechci ztratit ještě své prarodiče.

19.

Budte fěroví k novému partnerovi, kterého si ten druhý našel nebo najde. S tímto člověkem musím také vycházet. A to je pro mě snadnější, když nebudete navzájem žárlivě slídit. Stejně by bylo pro mě lepší, kdybyste si oba brzy našli někoho, koho byste měli rádi. Nebyli byste na sebe už tak zlí.

20.

Budte optimističtí. Svoje manželství jste nezvládli – ale zkuste alespoň dobře zvládat ten čas poté. Projděte si tyto moje prosby, které vám píši. Treba si o nich promluvíte. Ale nehádejte se. Nepoužívejte tyto moje prosby k vyčítání druhému, jak byl ke mně špatný. Když to uděláte, tak jste vůbec nepochopili, jak na tom teď jsem a co potřebuji, abych se cítil lépe.

6.5 Myslete na děti

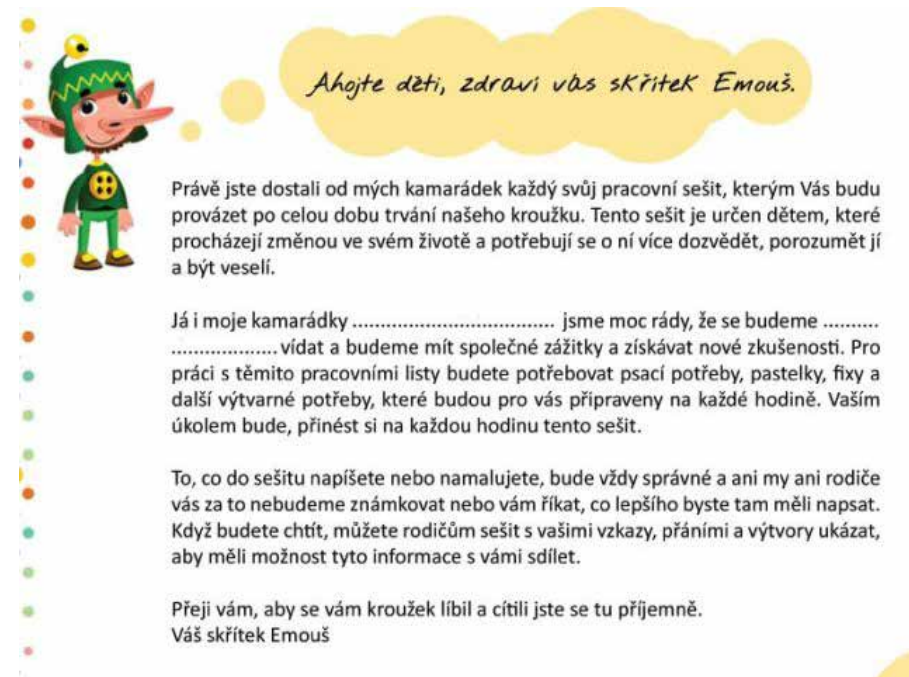
Jako další zdroje mohou sloužit také kampaně různých nadací. Např. Nadace Naše dítě realizovala kampaň **Myslete na děti**. U příležitosti kampaně vznikla webová stránka www.mysletenadeti.cz

6.6 Dětský průvodce rozvodem

Zdroj: <http://www.detskypruvodcerozvodem.cz/index.php?show=page&urltitle=detske-podpurne-programy>

Dětský průvodce rozvodem je název kroužku pro děti, jejichž rodiče se rozvedli nebo rozvádí. Jde o sebezkušenostní skupinu pro děti ve věku 7-12 let, děti absolvují celkem 12 setkání. „Ačkoliv pro děti situace rozvodu není neznámým tématem, o prožívání a zvládání těchto situací nemluví nejenom mezi sebou, ale většinou nemají šanci o těchto tématech hovořit ani s dospělými. Období mladšího školního věku je obdobím, ve kterém převládá zpravidla hra, výtvarná činnost, pohyb, kamarádi atd. Na základě těchto oblastí byl i koncipován pracovní sešit, se kterým děti v průběhu celého kroužku pracují.“

Více informací o tomto programu a také místech v ČR, kde je kroužek dostupný a za jakých podmínek, se dozvíte na webové stránce www.detskypruvodcerozvodem.cz.

6.7 Dítě v centru zájmu

Dítě v centru zájmu je projekt, který realizuje nezisková organizace Spondea, o.p.s. Zaměřuje se nejen na děti, ale i jejich rodiče. „Cílem programu Dítě v centru zájmu je zmírnit konflikty rodičů, snížit jejich vyhrocenost. Program se snaží rodičům nabídnout nové způsoby, jak řešit existující konflikty tak, aby se děti znovu cítily bezpečně a mohly se rozvíjet v lepším prostředí.“

Jde o program pro celou rodinu. Skupinových setkávání se účastní děti i rodiče zároveň. Rodiče se účastní skupiny pro dospělé, děti ve stejnou dobu skupiny pro děti.

Spondea o.p.s. nabízí i vzdělávací kurzy pro odborníky, v rámci nichž předává know-how, aby bylo možné realizovat program i v jiných lokalitách v ČR.

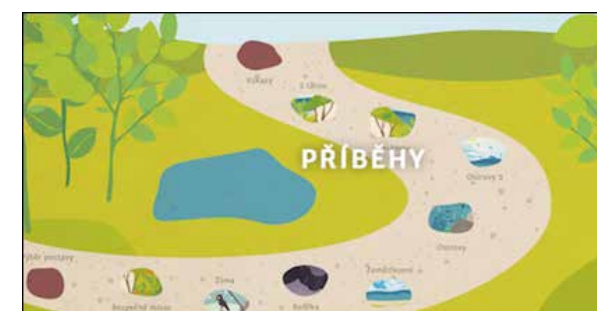
Více informací na <http://ditevcentruzajmu.cz>.

6.8 Archipelago

Aplikaci Archipelago vyvinula společnost GAMES 4 THERAPY o.s. Jde o originální interaktivní multimediální aplikaci, která slouží jako terapeutická pomůcka pro psychology a psychoterapeuty v poradnách, ve školách, v ambulancích i v soukromé praxi.

„Proces rozvodu či rozchodu rodičů se nezřídka stává pro dítě událostí nesrozumitelnou, plnou emocí a ztrát, které nemůže nebo nedokáže sdílet. Dítě se snaží přizpůsobit měsíce a někdy i roky trvajícím změnám a volí zvládací – obranné strategie, které někdy přetrvávají i dlouho poté, co už nejsou adaptivní. Rozvod se tak někdy stává událostí, která brání dítěti v jeho růstu, brzdí jeho kreativitu a poutá jeho energii k minulosti nebo k fantazii.“

„Původní česká metoda Archipelago nabízí strukturovanou, hravou a zároveň kreativní práci s dítětem, které zažilo nebo zažívá rozvod či rozchod rodičů. Metoda pomáhá dítěti přijmout novou situaci v rodině, přizpůsobit se jí a znovu růst.“

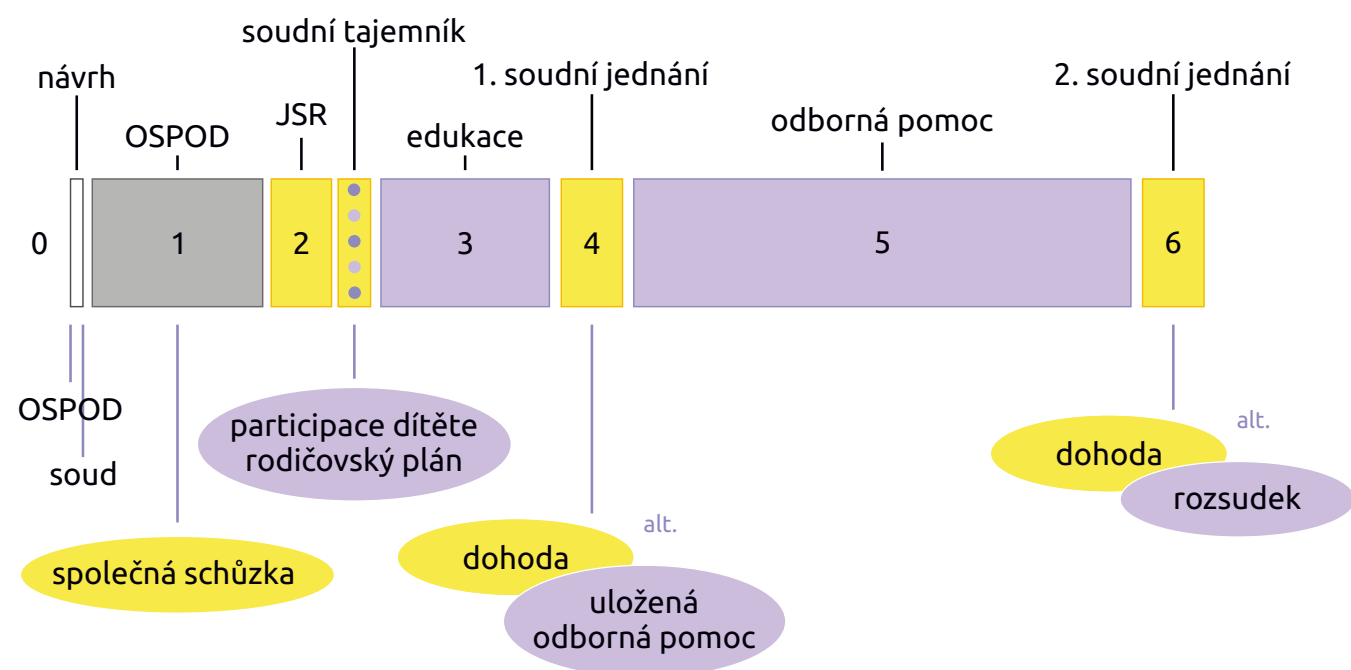
Více na: <https://www.games4therapy.com>

7 VE ZKRATCE – SHRNUÍ

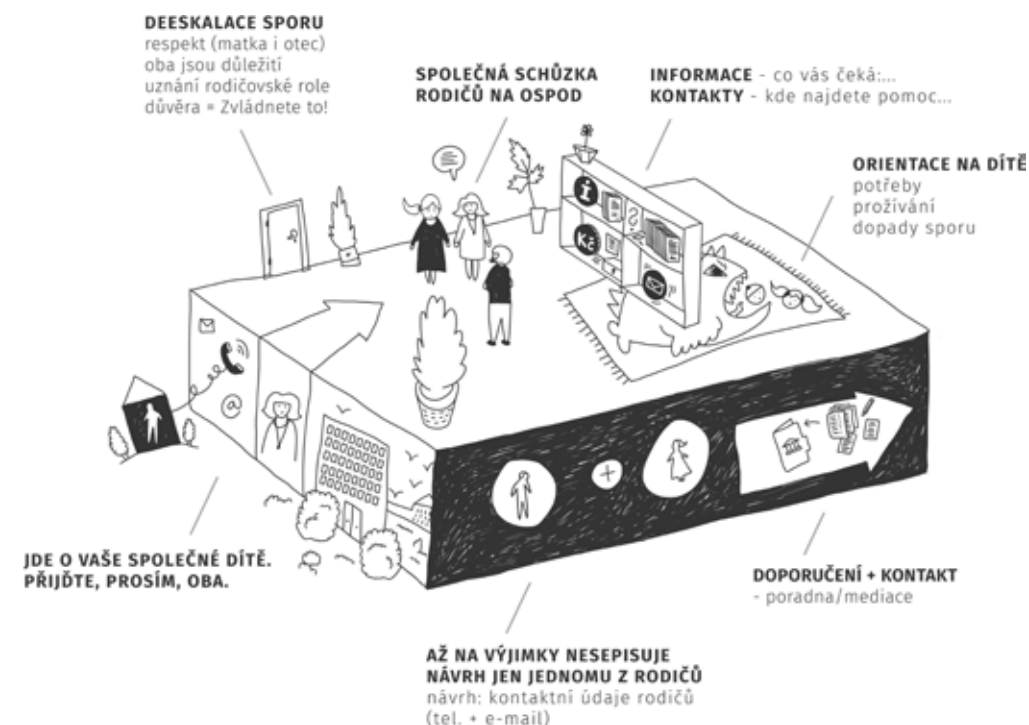
Následuje série grafik, která jednoduše shrnuje postup při opatrovnickém řízení v rámci interdisciplinární spolupráce. Zdůrazňuje důležité body a shrnuje nové nástroje, které lze uchopit i v případě, že praxe ještě není etablována.

Grafiky byly vytvořeny **Cochem.cz, z.s.** v rámci projektu podpořeného Nadací Sirius.

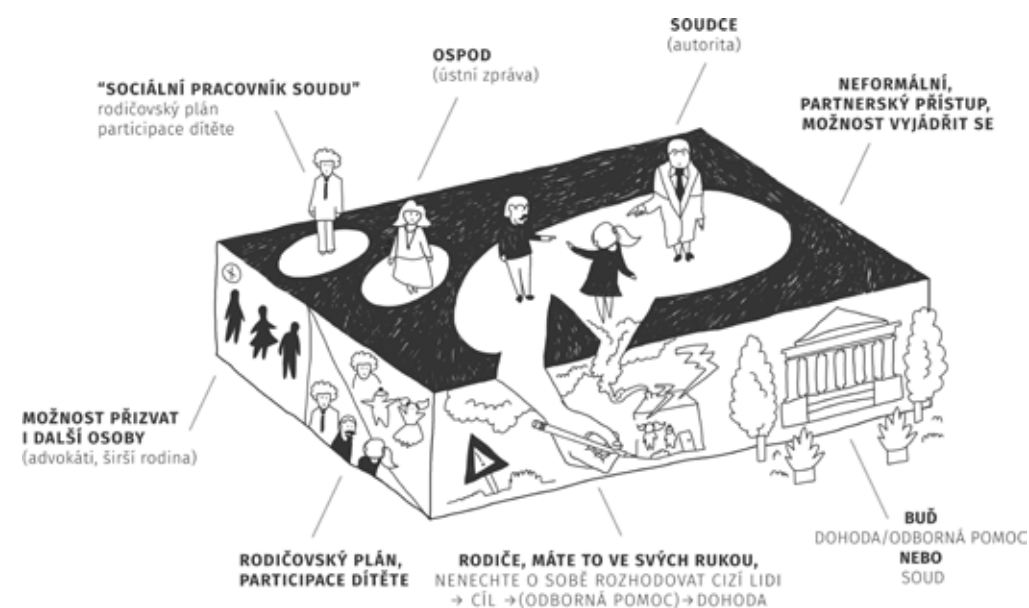
1. Společná schůzka na OSPOD

Deeskalace sporu, orientace na perspektivu dítěte. Informace o průběhu řízení. Fokus – řešení, budoucnost. 1. stupeň edukace rodičů.

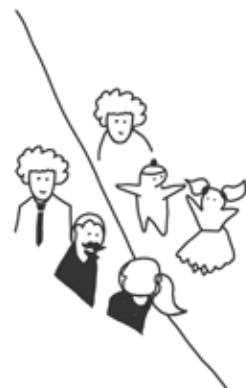
2. Jiný soudní rok

Soudce: edukace o principech a průběhu řízení, autorita → stupňuje tlak → převzetí rodičovské odpovědnosti. Soudní tajemník – „sociální pracovník soudu” – participace dítěte, rodičovský plán.

2. Jiný soudní rok – soudní tajemník

Soudní tajemník „sociální pracovník soudu“, edukace rodičů, participace dítěte

PARTICIPACE DÍTĚTE

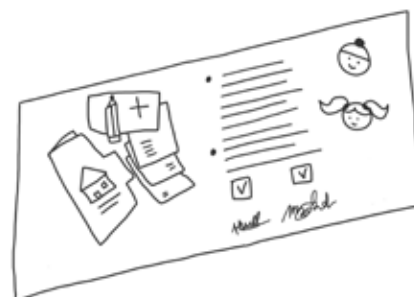
ROZHOVOR S DÍTĚTEM –
INFORMOVÁNÍ

PŘÍPRAVA NA ROZHOVOR
SE SOUDCEM

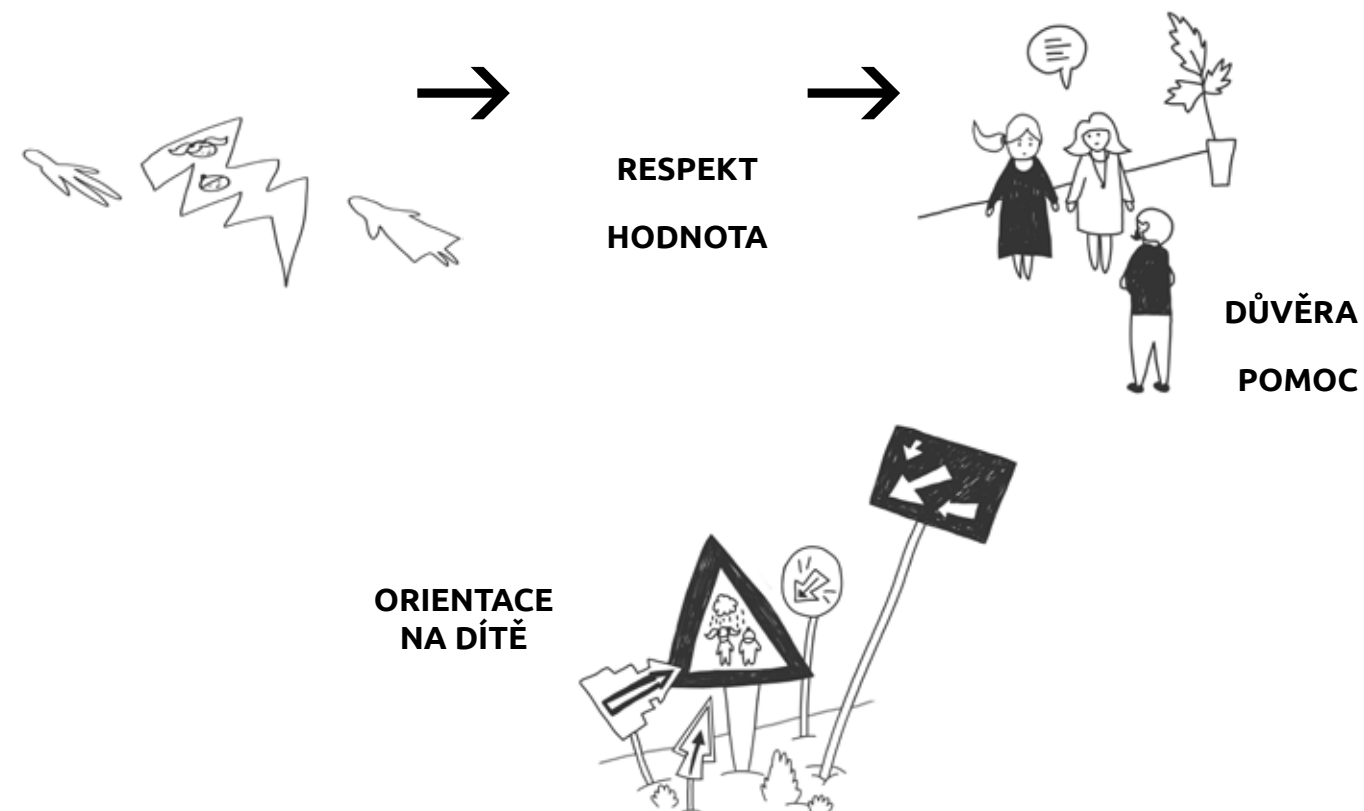
RODIČOVSKÝ PLÁN

BYDLIŠTĚ
STYK A KOMUNIKACE
ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ
PRÁZDNINY
VÁNOCE...

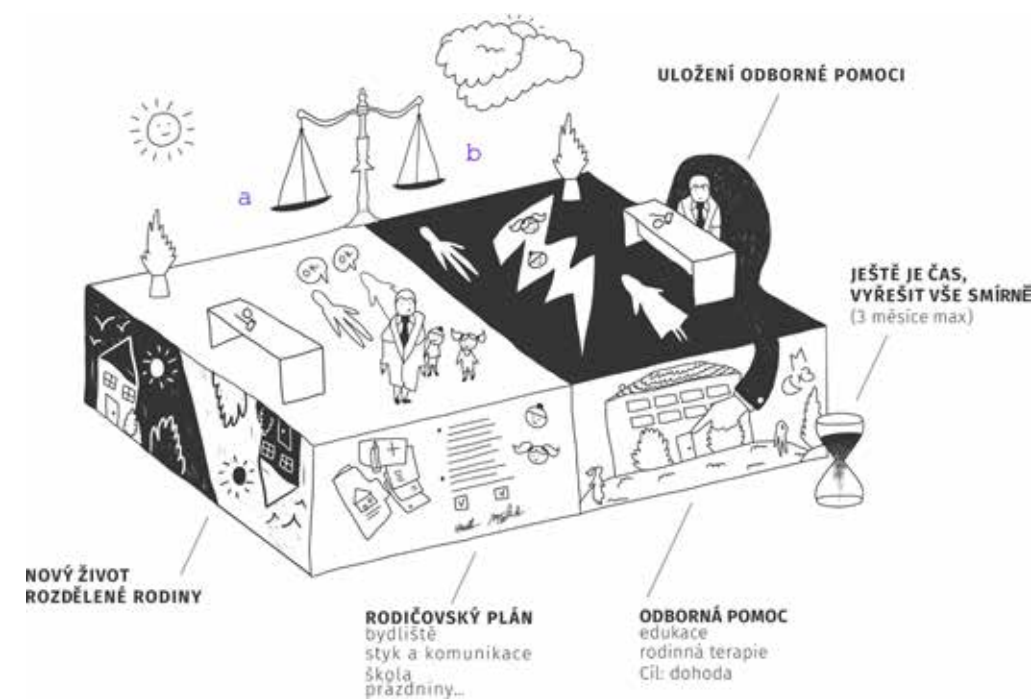
3. Edukace, odborná pomoc

Přijetí rodičovské odpovědnosti, vysvětlování role obou rodičů v životě dítěte, informace, tlak na rodiče – domlouvejte se.

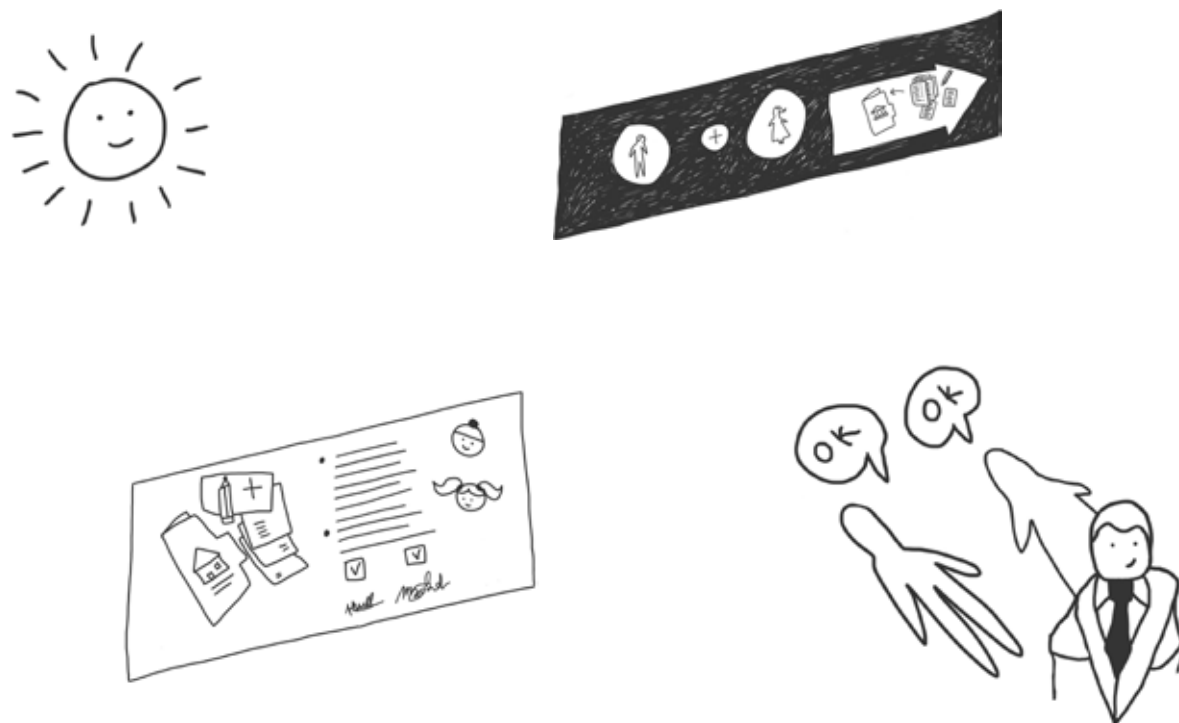
4. Soudní jednání

- dohoda – nový život
- uložení odborné pomoci, stanovení dalšího termínu soudního jednání za 3 měsíce

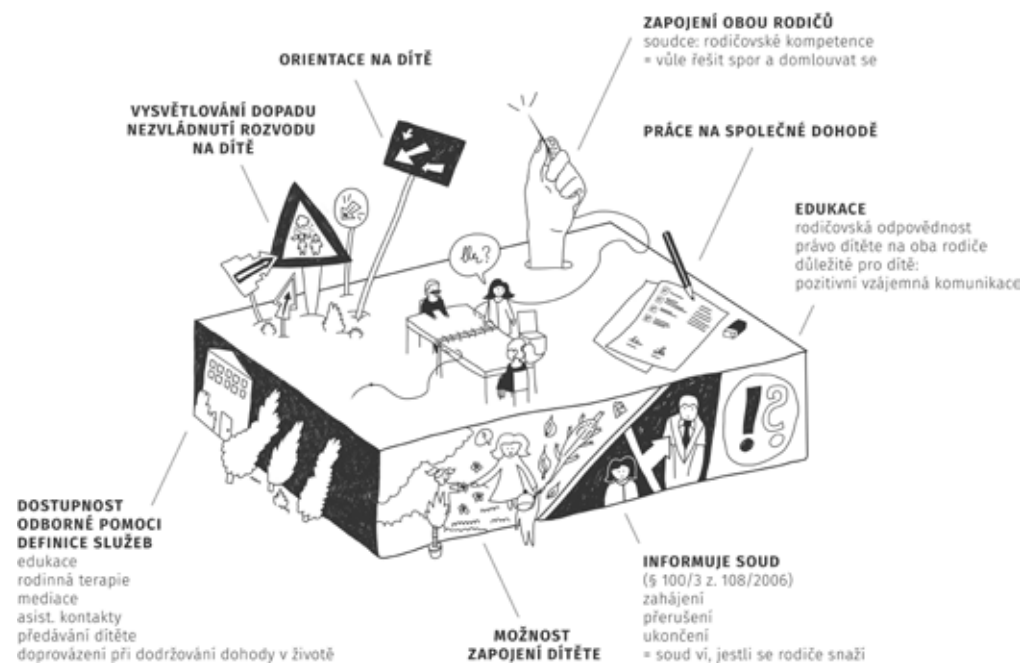
4a. Soudní jednání

a) dohoda – nový život

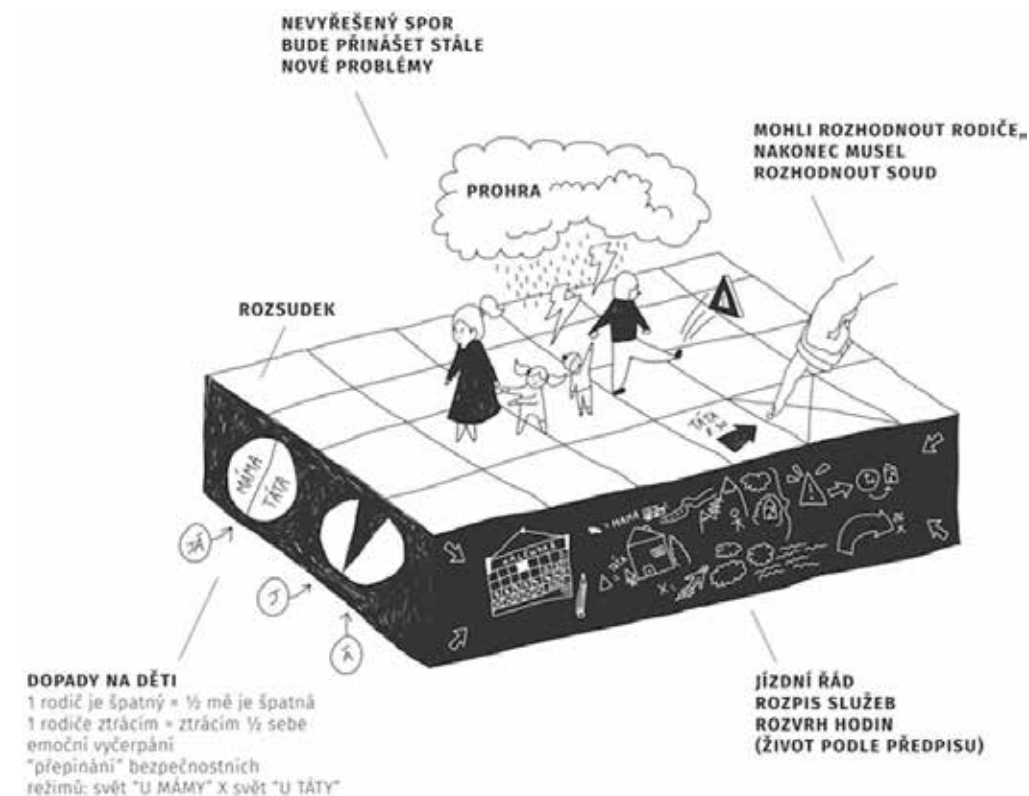
5. Odborná pomoc

Přijmout rodičovskou odpovědnost, naučit se komunikovat na rodičovské úrovni. Naučit se domlouvat kvůli dítěti.

6. Soudní jednání

Když se rodičům nepodaří převzít svou odpovědnost za sebe a děti → exekutivní rozhodnutí soudu

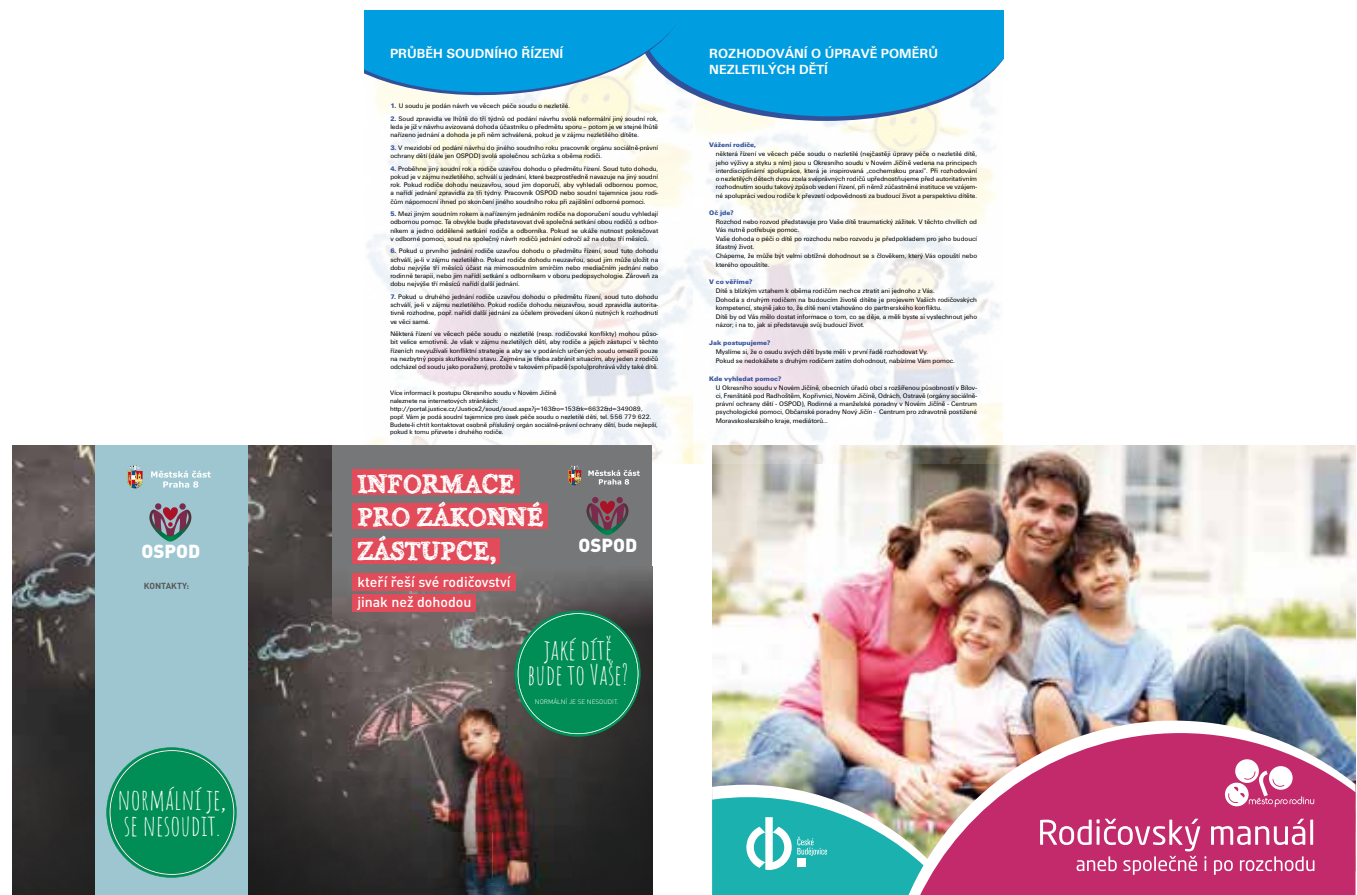

8 NOVÉ NÁSTROJE

- ▷ společná schůzka rodičů na OSPOD
- ▷ edukace rodičů
- ▷ soudní tajemník (sociální pracovník soudu)
- ▷ informační leták
- ▷ rodičovský plán
- ▷ kroužek Dětský průvodce rozvodem (zapojení dítěte)
- ▷ koordinovaný postup (soustředěný tlak na rodiče – jejich efektivní zapojení do řešení)
- ▷ rychlý sled (deeskalace sporu, umocnění tlaku na rodiče k převzetí rodičovské odpovědnosti za budoucí život dítěte)
- ▷ využívání jiného soudního roku (JSR)

Ukázky letáků pro rodiče: OSPOD Praha 8, OSPOD České Budějovice, OS Nový Jičín

9 Další zdroje informací

DVTV Apel – Cochem.cz

<https://video.aktualne.cz/dvtv/deseti-tisicum-deti-rocne-se-rozpada-rodina-rozvod-zvladnou/>

RESPEKT

Krásný nový rozvod, Petr Třešňák

<https://www.respekt.cz/tydenik/2017/23/krasny-novy-rozvod>

INFO.cz

Seriál článků: Ukradené děti

<http://www.info.cz/cesko/ukradene-deti-dil-1-kdyz-matky-vezmou-otcum-sanci-starat-se-o-spolecne-potomky-21319.html>

ŠKOLNÍ PORADENSTVÍ V PRAXI, nakl. Wolters Kluwer

číslo 4/2015 – Článek o cochemské praxi společně s PhDr. Václavem Mertinem

číslo 6/2016 – Článek představující sebezkušenostní program pro děti, jejichž rodiče se rozvádějí, společně s českou autorkou kroužku Dětský průvodce rozvodem, Bc. Terezou Vránovou

číslo 4/2017 – Škola jako bezpečný přístav před situací doma, představení webu pro děti v situaci rozvodu – www.pravonarodice.cz

E-PSYCHOLOGIE.cz

Zájem dítěte v opatrovnickém sporu, Nováková, doc. Matoušek

<https://e-psychologie.eu/clanek/289>

IDNES

Vše pro dítě. Úřady i rodiče má u rozvodu zkrátit Cochemská praxe

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/cochemska-nemecka-praxe-rozvod-vse-pro-deti.A160516_143940_domaci_fer

UDÁLOSTI, ČT

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/>

TÝDEN V JUSTICI, ČT

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/11129264015-tyden-v-justici/>

SAMA DOMA, ČT

1. část – <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1148499747-sama-doma/>

2. část – <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1148499747-sama-doma/>

chat s diváky – <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/>

SAMA DOMA, ČT – O webové stránce www.pravonarodice.cz

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/>

DVTV

Bouřlivý rozvod? Hlavní je dítě, nová praxe donutí rodiče, aby se na jeho výchově shodli

<https://video.aktualne.cz/dtv/dtv-30-10-2015-cochemska-praxe-a-deti-vyznamenany-hess/>

Vzor návrhu (dohody) na úpravu poměrů k nezletilému dítěti pro dobu do i po rozvodu manželství

Zdroj: <https://portal.justice.cz/>

Okresnímu soudu v Novém Jičíně

Tyršova 3

Nový Jičín

Návrh na úpravu péče a výživy pro dobu před i po rozvodu manželství

- dohoda rodičů -

matka: Jana Malá, nar. 1. 1. 1982, trvale bytem Lesní 1, Nový Jičín

tel. 703 111 212, e-mail jmala@seznam.cz

otec: Petr Malý, nar. 1. 12. 1980, trvale bytem Lesní 1, Nový Jičín,

fakticky bytem Dlouhá 20, Nový Jičín, tel. 631 114 112, e-mail petr.maly@centrum.cz

nezletilé děti: Petr Malý, nar. 31. 8. 2012 a Eliška Malá, nar. 12. 10. 2013, oba trvale bytem Lesní 1, Nový Jičín

I.

Seznámili jsme se v roce 2010 a dne 14. 3. 2011 jsme uzavřeli sňatek před Městským úřadem v Novém Jičíně. Z našeho manželství se dne 31. 8. 2012 narodil syn Petr a dne 12. 10. 2013 dcera Eliška. V prosinci 2015 manžel opustil společnou domácnost.

K důkazu předkládáme: kopie oddacího listu a kopie rodných listů dětí

II.

Jelikož společně od prosince 2015 nežijeme a na obnovení soužití nemá ani jeden z nás zájem, rozhodli jsme se podat návrh na rozvod manželství. Pokud se týká poměrů dětí, tak brzy po našem rozchodu jsme začali o děti pečovat střídavě, a to v týdenních intervalech. V sudých týdnech jsou děti v péči matky a v lichých v péči otce. Otec vzhledem k rozdílu v příjmech přispívá pravidelně na výživu pro každé z dětí částkou 2000 Kč měsíčně.

Matka žije v nájemním bytě o velikosti 3+1, náklady na bydlení činí 8 500 Kč měsíčně. Po ukončení rodičovské dovolené je evidována u úřadu práce jako uchazečka o zaměstnání. Je příjemkyní dávek státní sociální podpory – přídavku na dítě ve výši 1000 Kč měsíčně na obě děti a dále dávek hmotné nouze – příspěvku na živobytí ve výši 6 100 Kč měsíčně a doplatku na bydlení ve výši 4 300 Kč měsíčně. Matka nevlastní žádný nemovitý majetek, ani nákladnější movitý majetek vyjma běžného vybavení domácnosti. Kromě nezletilých Petra a Elišky nemá další vyživovací povinnost.

Otec žije v bytě 2+1 na ulici Dlouhá 20, Nový Jičín. Jedná se rovněž o nájemní byt. Náklady na bydlení činí cca 6 200 Kč měsíčně. Otec je zaměstnán jako ekonom ve společnosti GEDOS v Žilině u Nového Jičína, jeho čistý měsíční příjem se pohybuje okolo 22 000 Kč čistého. Není příjemcem dávek hmotné nouze ani státní sociální podpory. Otec nevlastní žádný nemovitý majetek, ani nákladnější movitý majetek vyjma běžného vybavení domácnosti. Užívá společný automobil značky Škoda Octavia, rok výroby 2012.

Dcera i syn od září 2016 navštěvují Mateřskou školu na ulici K. Čapka 4, Nový Jičín. Náklady na školné činí 500 Kč měsíčně a na stravné 500 Kč měsíčně na každé dítě. Dále je ve školce hrazen třídní fond ve výši 200 Kč ročně na každé dítě. Ani jedno z dětí nemá s ohledem na věk placené mimoškolní aktivity. V rámci mateřské školky oba navštěvují kroužek hry na flétnu, který je zdarma. Rodiče se dohodli, že od září 2017 bude syn navštěvovat oddíl hokeje, což bude spojeno s dalšími náklady, které odhadují na cca 1000 Kč měsíčně. Chlapec je zdravý, má potřeby přiměřené svému věku. Dcera je v péči alergologa. Náklady na léky a krémy činí asi 500 Kč měsíčně. Jinak je rovněž zdravá a má potřeby přiměřené věku.

K důkazu předkládáme: potvrzení o příjmu otce, potvrzení matky o evidenci u úřadu práce, rozhodnutí o přiznání dávek hmotné nouze a státní sociální podpory matce, nájemní smlouvu matky a otce, doklady o výši nákladů na bydlení matky a otce, potvrzení mateřské školy o výši školného a stravného.

III.

Děti jsme o skutečnosti, že se budeme rozvádět, informovali. Rovněž jsme jim sdělili, že o ně chceme pečovat střídavě. Syn i dcera s tím souhlasí. Protože jsme schopni se o poměrech našich dětí dohodnout a stávající péče o ně je bezproblémová, navrhuje, aby soud rozhodl takto:

Soud schvaluje dohodu rodičů o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu do i po rozvodu manželství v následujícím znění:

I. Nezletilý Petr Malý, nar. 31. 8. 2012 a nezletilá Eliška Malá, nar. 12. 10. 2013, se pro dobu před i po rozvodu manželství svěřují do střídavé péče rodičů s tím, že v péči matky Jany Malé budou od 18:00 hodin neděle připadající na sudý kalendářní týden do 18:00 hodin neděle připadající na lichý kalendářní týden a v péči otce Petra Malého od 18:00 hodin neděle připadající na lichý kalendářní týden do 18:00 hodin neděle připadající na sudý kalendářní týden.

II. Otec Petr Malý se zavazuje pro dobu před i po rozvodu manželství přispívat na výživu nezletilého Petra částkou 2000 Kč měsíčně a nezletilé Elišky částkou 2000 Kč měsíčně splatnou předem vždy do 10. dne v kalendářním měsíci k rukám matky.

V Novém Jičíně, 20. 3. 2017

.....

Jana Malá

Petr Malý

Vzor rodičovského plánu
Rodičovský plán používaný při OS Nový Jičín

Rodičovský plán

Vážení rodiče,

tento rodičovský plán by vám měl pomoci při promýšlení otázek týkajících se péče o vaše dítě, udržování osobního styku s ním, zajištění jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště apod.

Následující otázky se tematicky zabývají problémy, které vy a druhý rodič budete ve vztahu k dětem pravděpodobně řešit, ať již nyní, nebo v budoucnosti. Jde o otázky bydliště dítěte, styku a komunikace, školských zařízení, mimoškolních aktivit, lékařské péče, prázdnin a svátků, financí apod. Je vhodné přemýšlet i o drobných detailech a nastavit si pro ně pravidla.

Při sestavování rodičovského plánu je dobré mít na paměti, že ze zákona rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, je přitom lhostejné, který z nich má dítě v péči (ať již na základě jejich dohody nebo rozhodnutí soudu). Rodičovskou odpovědnost mají rodiče vykonávat ve shodě (jejich postavení je rovnocenné) a v souladu se zájmy dítěte. V zájmu dítěte přitom je, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče, neboť potřebuje jejich lásku a přízeň, a to bez ohledu na skutečnost, že rodiče společně nežijí.

Je několik možností, jak postupovat při sestavení plánu. Nemáte-li jako rodiče problém se vzájemnou komunikací, můžete na sestavení plánu pracovat od počátku společně. V opačném případě může návrh rodičovského plánu vypracovat každý z rodičů zvlášť, podle svých úvah; poté si rodiče navzájem své návrhy předají, zjistí, v čem se shodují a v čem nikoliv a následně se pokusí dohodnout na otázkách, ve kterých neměli shodu. Pokud se ani po vynaložení veškerého úsilí na nějakých otázkách nedohodnete, je vhodné vyhledat příslušné odborníky, kteří vám budou nápomocní při řešení vašich problémů.

Nevztahuje-li se nějaká otázka na vaši situaci, prostě ji přeskočte a pokračujte otázkou následující.

Bydliště

Máte-li více než jedno dítě, je pro vás důležité, aby vyrůstaly společně?

Preferujete střídavou péči? Nebo si myslíte, že děti by v první řadě měly žít s vámi nebo s druhým rodičem? Pokud by měly žít s vámi, jak zajistíte, aby jim zůstal zachovaný vztah i s druhým rodičem a aby s ním mohly trávit čas?

Pokud by děti měly žít v první řadě s druhým rodičem, jak byste očekával/a, že zajistí, aby dětem zůstal zachovaný vztah s vámi, a že děti s vámi budou trávit čas?

Než budou děti dospělé, plánujete žít na stejném místě? Kdybyste se chtěli odstěhovat, tak kam? Přejete si uzavřít s druhým rodičem dohodu, že do doby, než budou děti dospělé, tak budete žít na stejných místech? Případně dohodu o tom, jak daleko se jeden z vás může odstěhovat?

Styk a komunikace dětí a rodičů

Budou-li děti ve vaší péči, kdy by měly trávit čas s druhým rodičem? O víkendech? V pracovních dnech? I přes noc? Jindy?

Budou-li děti v péči druhého rodiče, kdy by měly trávit čas s vámi? O víkendech? V pracovních dnech? I přes noc? Jindy?

Jakým způsobem bude zajištěno předávání dětí?

Kolik času by děti měly trávit komunikací (telefon, SMS, e-mail, videohovor, chat...) s druhým rodičem, když jsou s vámi? Jaká by měla být frekvence a délka takové komunikace? Chcete, aby pro komunikaci s druhým rodičem bylo nastaveno pevné pravidlo, nebo může být spontánní? Kdo bude dítěti platit náklady na telefon?

Pokud bude nutné pohlídat děti v době, kdy budou u vás, budete s žádostí nejdříve oslovovat druhého rodiče? Pokud ano, jakou formou o pohlídání požádáte a jak dlouho předem?

Pokud jsou bydliště rodičů natolik vzdálená, že s cestou dětí od jednoho k druhému jsou spojené náklady, kdo je bude platit?

[illegible]

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Školská zařízení

Navštěvují již vaše děti nějaké školské zařízení? Pokud ano, mají ve stávajícím školském zařízení zůstat? Pokud ne, jaké školské zařízení a v jakém místě by měly navštěvovat (MŠ, ZŠ, LŠU)?

Budou-li děti ve vaší péči, jak zajistíte, aby měl druhý rodič informace o jejich prospěchu, školních aktivitách, třídních schůzkách a případných výchovných problémech? Existuje-li online komunikace mezi školou a rodiči, budou do ní mít přístup oba rodiče?

Budou-li děti v péči druhého rodiče, jakým způsobem a jak často byste měl být informován o jejich prospěchu, školních aktivitách, třídních schůzkách a případných výchovných problémech?

Jakým způsobem bude zajištěna účast rodičů na třídních schůzkách? Pokud se jich bude účastnit pouze jeden z rodičů, jakým způsobem bude druhého informovat o jejich průběhu?

Jakým způsobem bude omlouvána neúčast dětí ve škole (např. z důvodu nemoci)? Souhlasíte s tím, aby důvodem pro neúčast dětí ve vyučování bylo trávení dovolené s druhým rodičem? Pokud ano, v jakém rozsahu?

Máte představu o dalším vzdělávání vašich dětí – jakou základní, střední, vysokou či jinou školu by měly navštěvovat? Konzultovali jste spolu s druhým rodičem své představy? Pokud se vaše představy neshodnou, jak budete postupovat?

Jakým způsobem by bylo vhodné podpořit vaše děti, aby dosáhly na vyšší vzdělání (kurzy, příprava na přijímací zkoušky, doučování)?

[illegible]

Mimoškolní aktivity

Jsou nějaké sporty nebo jiné zájmové činnosti (aktivity), kterým se věnují vaše děti? Má některý z rodičů blíže k těmto sportům nebo aktivitám než rodič druhý?

Máte za to, že počet sportů a aktivit, kterých se budou vaše děti účastnit, by měl být omezen? Pokud ano, jakým způsobem?

Jsou dle vašeho mínění konkrétní sporty nebo aktivity, kterých by se neměly vaše děti účastnit nebo by se jich měly účastnit až po dosažení určitého věku? Pokud ano, tak o které sporty či aktivity se jedná a proč?

Jakým způsobem bude zajištěna účast vašich dětí na mimoškolních aktivitách? Jakým způsobem budete o mimoškolní činnosti svých dětí komunikovat?

Jakým způsobem bude zajištěno financování sportovní činnosti vašich dětí a dalších jejich aktivit?

Jste spokojeni s tím, jak se vy a druhý rodič účastníte mimoškolních aktivit dětí? Pokud ne, jak si představujete vlastní zapojení a zapojení druhého rodiče?

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features multiple sets of horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for handwriting practice. The background is white, and there are no margins or additional markings.

Lékařská péče

Jakým způsobem bude rozhodnuto o výběru zdravotní pojišťovny pro vaše děti?

Jakým způsobem bude vybírán poskytovatel lékařské a další zdravotní (např. dentální) péče?

Jakým způsobem bude zajištěno placení lékařské a další zdravotní péče (např. rovnátka na zuby), která není krytá zdravotním pojištěním?

Budou-li děti ve vaší péči, jak zajistíte, aby měl druhý rodič informace o jejich zdravotním stavu?

Budou-li děti v péči druhého rodiče, jakým způsobem a jak často byste měl/a být informován/a o jejich zdravotním stavu?

Jakým způsobem bude zajištěno informování druhého rodiče o případném akutním závažném zdravotním stavu vašich dětí?

Přejete si mít přístup k lékařským zprávám o zdravotním stavu vašich dětí? Pokud ano, jakým způsobem bude tento přístup zajištěn?

Jakým způsobem bude zajištěna péče o děti, pokud jim jejich zdravotní stav neumožní navštěvovat školské zařízení? Bude-li jeden z rodičů kvůli krátkodobé péči o děti z důvodu jejich zdravotního stavu pobírat ošetřovné, bude mu druhý rodič částečně kompenzovat výpadek příjmu? Pokud ano, jakým způsobem?

Jakým způsobem budete řešit případné neshody týkající se lékařské péče o vaše děti?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prázdniny a svátky

Jakým způsobem bude zajištěna péče o vaše děti po dobu prázdnin ve školním roce? Bude péče o vaše děti v průběhu letních prázdnin probíhat jinak než ve zbývajících části roku? Pokud ano, jak?

Jakým způsobem budou vaše děti trávit „Mikuláše“, vánoční svátky, Silvestr a Nový rok, Velikonoce?

Jakým způsobem budou děti slavit své narozeniny a svátky s vámi a jakým způsobem s druhým rodičem?

Jakým způsobem budou děti slavit vaše narozeniny a svátek, a narozeniny a svátek druhého rodiče?

Existují jiné osoby, na jejichž oslavách narozenin, svátků či jiných výročí by vaše děti neměly chybět?

Jakým způsobem budete řešit případné neshody v otázkách trávení času vašich dětí o prázdninách, svátcích a dalších speciálních dnech?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Finanční otázky

Jakým způsobem bude zajištěná úhrada běžných výdajů vašich dětí?

Co považujete za mimořádné výdaje, které pravděpodobně vaše děti budou mít? Jakým způsobem bude zajištěná úhrada mimořádných výdajů vašich dětí? V jakém předstihu bude druhý rodič informován o možném mimořádném výdaji?

Jakým způsobem budou prováděné daňové odpočty na děti?

Měly by být vaše děti pojištěny pro případ úrazu nebo dožití? Měly by mít jiné pojištění? Pokud ano, jakým způsobem bude zajištěna platba pojistného?Přemýšlíte o spoření vašim dětem? Pokud ano, jakým způsobem bude zajištěno jeho financování?

Jakým způsobem budete řešit případné neshody ve finančních otázkách (např. rozpor v tom, co je běžný a co mimořádný výdaj)?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Různé

S kterými příbuznými nebo přáteli je pro vaše děti důležité trávit čas a udržovat vztahy?

Existují osoby, se kterými by vaše děti čas trávit neměly a proč?

Komunikace rodičů

Je pravděpodobné, že váš rozchod nebo rozvod je doprovázen partnerským konfliktem (s různou mírou intenzity), se kterým často souvisí komunikační problémy; existují podle vás problémy, které brání nebo ztěžují vypracování rodičovského plánu? Pokud ano, v čem je spatřujete?

Jakým způsobem chcete být nejraději s druhým rodičem v kontaktu? Osobní kontakt? Telefon doma? Telefon v práci? E-mail? Prostřednictvím třetí osoby? Jiným?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Napadají vás nějaká omezení, která by měla být dodržována při komunikaci s druhým rodičem? Napadají vás témata, kterým se při komunikaci s druhým rodičem chcete vyhnout?

Souhlasíte s tím, že nebudete druhého rodiče kritizovat před dětmi?

Souhlasíte s tím, že nebudete vaše děti využívat jako prostředníky při komunikaci s druhým rodičem?

Souhlasíte s tím, že o problémech, které byly nebo jsou ve vašem vztahu s druhým rodičem, nebudete hovořit s dětmi?

Jsou ještě další věci, na kterých se chcete domluvit?

Rodičovský plán se týká budoucího života vašich dětí. Proto si při jeho sestavování vyslechněte jejich názory a přání. Po sestavení plánu děti způsobem přiměřeným jejich věku informujte o tom, jak jste se dohodli.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

V dne

Podpisy:

.....

.....

To je jen začátek!

Vyplněním tohoto listu jste se dostali jen na začátek úvah o rodičovském plánu. Rodičovský plán si přizpůsobte podle vašich potřeb (vašich dětí, vašeho bývalého partnera a vás). A nezapomeňte, že plán by měl být dynamický, měl by růst s vašimi dětmi. Je velmi pravděpodobné, že do zletilosti vašich dětí mnohé z toho, na čem jste se dohodli, změníte. To, že rodičovský plán budete udržovat aktuální, přispěje ke spokojenosti vašich dětí i vás samotných.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Vytvořeno v rámci projektu Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci,
reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003821

Vydal: Akademický ústav Karviná, z.ú.

Akademický
ústav Karviná

IČ: 62331485

Mírová 1434/27, 735 06 Karviná – Nové Město

www.akademickyustav.cz

Rok vydání: 2019

Autorka: Dipl.-Übers. Markéta Nováková

Garant: doc. PhDr. Oldřich Matoušek, CSc.

Jazyková korektura: Zdeněk Švehla

Grafická úprava a sazba: Bc. Lenka Havrlantová

Copyright © 2019 Akademický ústav Karviná, z.ú.

Všechna práva vyhrazena.